

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
Навчально-науковий Інститут сучасного мистецтва
Кафедра режисури та акторської майстерності
імені народної артистки України Лариси Хоролець

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістр

на тему:

**«Підготовка фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини:
історія, сучасність, перспективи»**

Виконала студентка II курсу
групи МСМ 11-23з,
спеціальності 026 «Сценічне мистецтво»
Гупало Лілія Володимирівна

Науковий керівник:
доктор мистецтвознавства, професор,
Погребняк Галина Петрівна

Рецензент:
кандидат культурології, МФККМ,
заслужений працівник культури
України,
Мицик Сергій Васильович

Допустити до захисту
Протокол засідання кафедри
№ ___ від «___» _____ 2024 р.
Завідувач кафедри
_____ проф. Гирич В. С.

Київ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗІ СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА МИКОЛАЇВЩИНИ.....	7
1.1. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження.....	7
1.2. Історико-культурні засади розвитку та становлення спеціальності «Сценічне мистецтво» на Миколаївщини.....	21
1.3. Ретроспектива професійної самореалізації фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини.....	28
Висновки до розділу 1.....	39
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА СТУПЕНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗІ СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА МИКОЛАЇВЩИНИ.....	41
2.1. Профільна освіта зі сценічного мистецтва на базі спеціалізованих закладів середньої освіти Миколаївщини.....	41
2.2. Неформальна підготовка фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини	51
2.3. Підготовка фахівців зі сценічного мистецтва на базі Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв	66
Висновки до розділу 2.....	79
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Актуальність дослідження: Обґрунтування вибору теми роботи, її актуальність знаходиться в площині проблеми розвитку сучасного сценічного мистецтва. Сценічне мистецтво, будучи певним узагальненням широкого спектру видів мистецької діяльності, до сьогодні займає чинне місце у системі досліджень, які пов'язані з театральньо-видовищною, культурно-дозвіллевою та мистецько-просвітницькою діяльністю. Сучасне сценічне мистецтво ґрунтується на живому спілкуванні акторів, артистів, аніматорів з глядачами, учасниками шоу-програм, розважальних, масових, видовищних заходів. Слід звернути увагу на той факт, що поняття «сценічне мистецтво» не знайшло широкого розповсюдження саме в науковому контексті та дослідженнях із проблем мистецтва. До сьогодні в мистецькій проблематиці зберігається чітке розмежування на театральне мистецтво, образотворче, хореографічне та ін. Проте, як не дивно, але в системі мистецької освіти та, безпосередньо, в освітніх програмах чинною є спеціальність 026 «Сценічне мистецтво». Цей факт спонукає до того, що достатня кількість вітчизняних навчальних закладів I-IV рівнів акредитації реалізують професійну підготовку фахівців за означеною спеціальністю. Південь України, та конкретно Миколаївська область, не стали виключенням. А тому, досліджуючи проблему підготовки фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини, ми зосередили основну увагу на вивченні історії професійної підготовки фахівців із сценічного мистецтва, характеристиці навчально-методичної роботи щодо організації освітнього процесу у межах означеної підготовки та шляхах професійної самореалізації фахівців сценічного мистецтва у закладах культури міста Миколаєва та Миколаївської області.

Науковим підґрунтям дослідження проблеми підготовки фахівців сценічного мистецтва Миколаївщини можуть слугувати роботи вітчизняних учених, театральних діячів, театральних критиків за такими напрямками: особливості розвитку театрального мистецтва в Україні (А. Баканурський,

Л. Дерман, О. Доманська, М. Дяченко, О. Клековкін, М. Кобилинська, Н. Кушнарєнко, С. Набатов, Патріс Паві, І. Савченко, В. Шейко, К. Юдова-Романова, та ін.); характеристика діяльності Миколаївських театрів (М. Берсон, М. Васильєва, Т. Даниленко, В. Ігнат'єв, Д. Кремін'є, І. Решетняк, А. Свистун, А. Тюрін, Н. Христова та ін.); персоналії миколаївських академічних театрів (М. Васильєва, Т. Даниленко, О. Жатько, І. Марценківський, В. Шатохін та ін.); аматорський та фестивальний театральних рух Миколаївщини (М. Васильєва, О. Жатько, О. Івашко, Л. Калініна, Ю. Коваленко, В. Неволов, Л. Оспадова, І. Решетняк, Н. Христова, М. Шкорубська та ін.); історичний, мистецький та культурологічний поступ Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв (Л. Гупало, І. Жусєв, Н. Завадська, Т. Коновальчук, С. Мицик, С. Тупайло та ін.).

Мета дослідження полягає у виявленні та узагальненні теоретичних і практичних підходів щодо підготовки фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини.

Реалізація поставленої мети визначила вирішення таких **завдань**:

1. Обґрунтувати понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження означеної проблеми;
2. Дослідити історико-культурні засади розвитку та визначити періоди становлення спеціальності «Сценічне мистецтво» на Миколаївщини;
3. Провести ретроспективний аналіз професійної самореалізації фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини;
4. Схарактеризувати особливості профільної формальної і неформальної освіти зі сценічного мистецтва на Миколаївщині;
5. Виявити специфіку підготовки фахівців зі сценічного мистецтва на базі Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв.

Об'єкт дослідження: підготовка фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні аспекти підготовки фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини у контексті історичного поступу, сучасності та перспективах розвитку.

Методи дослідження: у роботі використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме: теоретичний, ретроспективний аналіз, метод систематизації та аналізу літературних джерел, навчально-методичного забезпечення, методи узагальнення, порівняння та прогнозування.

Практичне значення дослідження передбачає використання отриманих результатів студентами, викладачами, науковцями у процесі професійного навчання та професійного саморозвитку майбутніх фахівців зі сценічного мистецтва, режисерів, керівників самодіяльних театральних колективів, керівників закладів культури, організаторів театральновидовищних заходів. Також робота буде корисною для магістрантів, що досліджують проблеми сучасного сценічного мистецтва та мають на меті удосконалити зазначені процеси та розширити межі дослідження означеного явища.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження обговорювались на міжнародній конференції Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі XXI століття: досягнення, інновації, перспективи (Київ, 2023), VIII Всеукраїнській науковій конференції молодих вчених, аспірантів, магістрантів (Київ, 2024).

Публікації.

1. Гупало Л.В. Професійна підготовка фахівців із сценічного мистецтва: регіональний аспект. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір* : матеріали VIII Всеукр. наук. конф. молод. вч., асп. та магістран. Київ, 07 листопада 2024 р. / М-во культ. України та інформ. політики ; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. ; Наук. тов. студ., асп., доктор. і молод. вч. Київ : НАКККиМ, 2024. С. 189-191

2. Гупало Л.В. Неформальна підготовка фахівців зі сценічного мистецтва на миколаївщині. *Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі XXI століття: досягнення, інновації, перспективи*: зб. наукових праць Київ : НАКККиМ, 2024.С. 166-169

Структура та обсяг магістерської роботи: Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 102 сторінку, із яких 84 – основного тексту. Список використаних джерел нараховує 68 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗІ СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА МИКОЛАЇВЩИНИ

1.1. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

Розпочинаючи дослідження проблеми підготовки фахівців із сценічного мистецтва Миколаївщини, маємо у першу чергу визначити понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження, що забезпечують відповідний процес. За умов стандартизованого підходу щодо підготовки фахівців із сценічного мистецтва в Україні кардинальних розбіжностей із чинною системою професійної підготовки та системою підготовки на Миколаївщині не існує. Однак специфіка освітніх програм має свою варіативність та впливає на загальний рівень компетентностей, які набувають майбутні фахівці сценічного мистецтва. Зважаючи на означені факти, деталізуємо основні поняття досліджуваного явища, а саме: «підготовка», «фахівець», «сценічне мистецтво».

Розпочнемо наше обґрунтування понятійно-категоріального апарату з аналізу поняття «підготовка». У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» поняття «підготовка» тлумачить як «...запас знань, навичок, досвід, набутий у процесі навчання, практичної діяльності» [3, с. 767]. Більш розширеним виявилось тлумачення терміну «підготовка», що подано у «Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти» [56]. Так, за визначенням авторів поняття «підготовка» тлумачиться як «...різновид організованої (формальної та неформальної) освіти для досягнення визначених у дослідницькій, освітній або навчальній програмі цілей учіння, що ведуть до набуття або вдосконалення кваліфікації відповідно до чинної Міжнародної стандартної класифікації освіти 2011 р., Міжнародної стандартної класифікації трудових занять 2008 р. та слушних українських законодавчо-регулятивних норм. На відміну від вітчизняної

практики, де типи й види підготовки обмежуються переважно її змістом, у Тезаурусі для освітніх систем у Європі зазначаються інші типи підготовки, що подаються у понятійних межах професійної освіти та охоплюють: перемінну або альтернативну (почергова робота й навчання), професійно орієнтований курс (програма), учнівство, базову, первинну, перепідготовку та безперервний професійний розвиток» [56, с. 134].

Слід звернути увагу на той факт, що переважна більшість науковців розглядають поняття «підготовка» у контексті професійної належності. Тому значний науковий масив досліджень із професійної освіти розглядає саме професійну підготовку. Враховуючи проблему дослідження підготовки фахівців із сценічного мистецтва, цілком доречним буде звернутися і до сутності поняття «професійна підготовка». Так, у «Словнику професійної освіти» за загальною редакцією С. Гончаренка термін «професійна підготовка» тлумачиться «...як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією; процес повідомлення відповідних знань і умінь» [43, с. 270].

Досліджуючи проблему готовності майбутніх вихователів до педагогічної діяльності як результат професійної підготовки, С. Слюсарук-Литвин акцентує увагу на тому, що «...професійна підготовка – це система організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, системи знань, навичок, умінь і професійної готовності, що своєю чергою визначається як суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною і підготовленою до виконання певної професійної діяльності та прагне її виконати» [51, с. 162].

Грунтовним є аналіз сутності поняття «професійна підготовка», проведений О. Поддубей у межах дослідження означеного поняття у вітчизняних і зарубіжних працях. Авторка «професійну підготовку» розглядає «...як певний спеціально організований процес формування професійних знань, умінь і навичок, а також професійних компетенцій, які у

своїй сукупності дозволяють особі, що навчається, бути готовою до виконання майбутньої професійної діяльності без підвищення загальноосвітнього рівня» [42, с. 21].

Слід також звернути увагу на дослідження С. Набатова, яке присвячено аналізу професійної підготовки майбутніх фахівців театрального мистецтва у науковому виміру зарубіжних дослідників. Автор звертає увагу на тлумачення означеного у контексті досвіду американських учених, констатує: «Професійна підготовка в американському громадському законі в Акті Перкінсона визначена як: «...організовані освітні програми, що пропонують послідовність курсів, які безпосередньо пов'язані з підготовкою фізичних осіб до оплачуваної або неоплаченої зайнятості у поточних або нових професіях, що вимагають іншого ступеня, крім бакалаврського чи вищого)» [30, с. 79].

Щодо поняття «фахівець», то маємо зазначити, що здебільшого усі тлумачення означеного терміну пов'язано із певним видом професійної діяльності. У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» за редакцією В. Бусела термін фахівець тлумачиться у двох варіантах: «а) той, хто досконало володіє якимсь фахом, має високу кваліфікацію, глибокі знання з певної галузі науки, техніки, мистецтва тощо; спеціаліст; б) той, хто зробив якесь заняття своєю професією» [3, с. 1530].

Суголосною зазначеному вище тлумаченню поняття «фахівець» є позиція О. Романчук та У. Проценко. Дослідники зазначають, що «...фахівець – це особа, яка професійно володіє знаннями, інструментарієм та навичками певного роду діяльності відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня» [49, с. 29].

Аналізуючи семантичні особливості визначення поняття «професійна підготовка педагогів дошкільної освіти» у контексті українських компаративних досліджень, Н. Мельник наголошує на тому, що «У європейських словниках знаходимо визначення «фаху» (vocation), який трактується як робота, справа, до якої залучено людину, а також справа, якою

зайнята особа; «професія» (profession) – рід занять/зайнятість/справа або професія, здійснення якої вимагає спеціальних знань і довготривалої, інтенсивної академічної підготовки» [25, с. 123].

Також варто звернути увагу на варіанти тлумачення поняття «фахівець», які запропоновано у «Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти» [56]. За визначенням авторів поняття «фахівець» пов'язується поняттям «працівник» і передбачає наступні варіації, а саме: «...а) працівник, що отримав підготовку до обраного ним виду трудової діяльності у професійному навчальному закладі; б) у соціальній статистиці – працівник переважно розумової кваліфікованої праці, який закінчив вищий чи середній спеціальний навчальний заклад; в) у соціологічній літературі – працівник, професійно зайнятий кваліфікованою розумовою працею, що потребує вищої чи середньо фахової освіти» [56, с. 186].

Щодо сутності поняття «сценічне мистецтво», то маємо зазначити, що ґрунтовне науково-методичне пояснення означеного терміну до нині в українській мистецькій освіті має невизначені межі. У наявності існують характеристики у межах освітніх програм із спеціальності «Сценічне мистецтво» та поодинокі тлумачення у різного роду словниках. Дуже збідненими є наукові статті що стосуються сценічного мистецтва. Причиною такого стану є неспроможність практиків (майстрів сцени) науково викласти результати власної діяльності. Тому вітчизняна сценічна практика на сьогодні є практично мало розробленою та теоретично необґрунтованою і спирається здебільшого на запозичені теоретичні постулати. А могла б по факту «диктувати моду» у світовому сценічному мистецтві. Відтак у роботі будемо використовувати наявні теоретичні матеріали, що можуть пояснити та сформулювати цілісне уявлення про таке явища як «Сценічне мистецтво».

Починаючи аналіз сутності поняття «сценічне мистецтво» звертаємо увагу на той факт, що в науковій, науково-методичній, навчальній літературі дуже часто означене поняття порівнюється із поняттям «театральне

мистецтво». Так у лексиконі «THEATRICA» за авторством О. Клековкіна з приводу театрального мистецтва зазначається, що це є «...мистецтвом безпосереднього виконання (демонстрації, без попереднього запису) твору, призначеного для сприйняття глядачем. До різновидів театрального мистецтва в цьому сенсі належать драматичний театр, музичний театр, театр танцю, театр міміки і жесту, балет, пантоміма та ін.» [15, с. 329].

Суголосною у зазначеному вище аспекті виявилася наукова позиція О. Доманської, яка наголошує на тому, що «...події трансформації сценічного мистецтва поза сценою театру свідчать про його вплив та епіцентр тяжіння. Усі арт-практики (проміжні між мистецтвом та комерційною діяльністю сфери повсякденної культури) довгий час існували під впливом священного мистецтва театру, що з часом змінюється» [6, с. 8].

Досліджуючи історію образно-технологічних засобів презентації сценічних мистецтв, К. Юдова-Романова акцентує увагу на тому, що «Сценічні мистецтва – інтегроване поняття, що включає різні види мистецтв (театральне, музичне, образотворче, хореографічне, естрадно-циркове, кіномистецтво, архітектуру та художню літературу та ін.), об'єднані функціонуванням у сценічному просторі» [67, с. 5].

Також нашу увагу привернула характеристика сценічного середовища, яку наводять О. Ільницька та В. Ільницький. Автори, досліджуючи дигітальні технології сучасного сценічного мистецтва, наголошують на тому, що «Відповідно сценічне середовище позиціонується як система значення та комунікації, що складається з великої кількості різноманітних семіотичних систем, включно зі світлом, музикою та ін. У сценічному дійстві, як закодованому повідомленні, закладено особливу естетичну інформацію, яку глядач отримує та розкодовує, тобто інтерпретує» [12, с. 198].

Щодо актуальності підготовки фахівців із сценічного мистецтва у межах сучасної освіти, то маємо у першу чергу звернути увагу на нормативно-правове забезпечення означеного процесу в Україні, а саме: Стандарт фахової передвищої освіти за спеціальністю 026 «Сценічне

мистецтво» та Стандарт вищої освіти зі спеціальності 026 Сценічне мистецтво для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Зазначені документи було затверджено на рівні профільних міністерств. Перший – затверджено 10.06.2021 року Міністерством культури та інформаційної політики України. Другий – 30.06.2021 року Міністерством освіти і науки України.

Характеризуючи Стандарт фахової передвищої освіти за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво» можемо констатувати, що перелік компетентностей випускника має дещо узагальнені формулювання, які стосуються суто сценічної діяльності. Так змістове наповнення інтегральних компетенцій свідчить, що випускник повинен оволодіти «Здатністю вирішувати типові спеціалізовані задачі в галузі сценічного мистецтва та у процесі навчання, що вимагає застосування теоретичних положень, підходів і методів культурології й мистецтвознавства та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати організаційної та виконавської діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених професійних ситуаціях» [52, с. 5]. Більш професійно-орієнтованими є спеціальні компетентності, а саме: випускник повинен мати

- « Здатність створювати художній образ або організувати сценічний проект.
- Здатність інтегрувати знання з інших видів мистецтва до власної мистецької практики.
- Здатність працювати з текстами, розуміти/генерувати творчу ідею, задум, завдання режисера (постановника) та втілювати/виконувати їх у освітній та сценічній діяльності.
- Здатність використовувати спеціальні технічні засоби, новітні інформаційні й цифрові технології в процесі реалізації художнього задуму або реалізації сценічного проекту.

- Здатність знаходити організаційні рішення для виконання поставлених професійних завдань у сфері сценічного мистецтва (відповідно до освітньо-професійної програми).
- Здатність контролювати рівень та оцінювати якість власних навчальних та творчих результатів.
- Здатність презентувати результати своєї творчої (сценічної та/або організаційної) діяльності.
- Здатність організовувати та провадити індивідуальний та/або колективний репетиційний процес в умовах освітньої та/або сценічної діяльності, у тому числі під час впровадження організованого дозвілля (відповідно до освітньо-професійної програми)» [52 с. 6].

Щодо Стандарту вищої освіти спеціальності 026 «Сценічне мистецтво», то у пояснювальній записці зазначається, що «Навчання за спеціальністю «Сценічне мистецтво» передбачає широкий комплекс знань та умінь, які випускник може реалізувати у різноманітних видах професійної діяльності: виконавській, постановочній, адміністративно-менеджерській, сценарно-драматургічній, аналітично-критичній, педагогічній, популяризаторській та іншій» [53, с. 11]. Поряд з зазначеним вище слід також звернути увагу на перелік компетентностей випускника, які забезпечуватимуть у перспективі його конкурентоздатність. Змістове наповнення інтегральної компетентності є більш узагальненим і передбачає «Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері сценічного мистецтва із застосуванням теорій та методів мистецтвознавства, театральної педагогіки, психології творчості, культурології» [53, с. 6]. Що ж стосується спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, то тут маємо зазначити, що перелік є досить ґрунтовним і в перспективі враховує усі можливі варіанти професійної самореалізації у царині сценічного мистецтва. Так у переліку означених компетентностей визначено:

- « - Здатність генерувати задум та здійснювати розробку нової художньої ідеї та її втілення у творі сценічного мистецтва.
- Здатність до творчого сприйняття світу та його відтворення у художніх сценічних образах.
 - Здатність до ефективної діяльності у колективі в процесі створення сценічного твору, керівництва роботою і / або участі у складі творчої групи в процесі його підготовки.
 - Здатність до професійного опанування змістових (інформаційного, виразно-образного) рівнів сценічного твору.
 - Здатність до публічної презентації результату своєї творчої (інтелектуальної) діяльності.
 - Здатність до оперування специфічною системою виразних засобів при створенні та виробництві сценічного твору.
 - Здатність до розуміння та оцінювання актуальних культурно-мистецьких процесів.
 - Здатність оперувати новітніми інформаційними й цифровими технологіями в процесі реалізації художньої ідеї, осмислення та популяризації творчого продукту.
 - Здатність співвідносити особисте розуміння художньої ідеї та твору із зовнішнім контекстом.
 - Здатність до критичного аналізу, оцінки та синтезу нових складних ідей у творчо-виробничій сценічній діяльності.
 - Здатність до спілкування з широкою професійною та науковою спільнотою та громадськістю з питань сценічного мистецтва та виробництва, до взаємодії із представниками інших творчих професій.
 - Здатність передавати знання про сценічне мистецтво та практичний досвід фахівцям і нефахівцям.
 - Здатність розробляти і реалізовувати просвітницькі проєкти з метою популяризації сценічного мистецтва в широких верствах

суспільства, в тому числі і з використанням можливостей театральної преси, телебачення, Інтернету.

- Здатність аналізувати твори літератури і мистецтва на основі критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять сценічного мистецтва.
- Здатність вільно орієнтуватися у напрямках, стилях, жанрах та видах сценічного мистецтва, творчій спадщині видатних майстрів.
- Здатність враховувати етичні засади професійної діяльності.
- Здатність враховувати економічні, організаційні та правові аспекти професійної діяльності» [53 с. 8].

Також нашу увагу повернуло обґрунтування доцільності підготовки фахівців із сценічного мистецтва, що запропоновано у «Концепції освітньої діяльності за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» у сфері фахової передвищої освіти в Коледжі Київського міжнародного університету». У вступі означеної Концепції наголошується на тому, що «У зв'язку з відновленням і популяризацією українського театру і кіно у світовому просторі, культурно – просвітницькими подіями останніх років важливою для національної стратегії є якісна підготовка фахівців мистецької галузі, зокрема спеціальності «Сценічне мистецтво» [18, с. 2].

Аналізуючи проблеми виховання актора в сучасній вітчизняній освіті, А. Подопригора звертає увагу на той факт, що «Метою освітнього процесу у творчому навчальному закладі є підготовка фахівців до художньо-творчої, культурно-просвітницької, виконавської та організаційно-управлінської діяльності, що вимагає сформованості готовності до професійного спілкування в різноманітних сферах фахової реалізації» [45, с. 52]. Надалі автор конкретизує означену готовність у межах спеціальності «Сценічне мистецтво», наголошуючи на тому, що «У Стандарті вищої освіти України для спеціальності «Сценічне мистецтво» освітнього рівня «бакалавр» рік в описі предметної області вказується: «Сфера сценічного мистецтва –

унікальна та універсальна модель пізнання світу, людської комунікації» [45, с. 52].

Аналізуючи напрацювання вітчизняних театральних педагогів, ми звернули увагу на низку робіт, що розкривають особливості професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва. Так, у роботі Є. Тищука, яку присвячено інноваційним методам виховання студентів засобами сценічного мистецтва, автор акцентує увагу на тому, що «Виховання студентів засобами сценічного мистецтва може відбуватися також за умови індивідуальної трансформації, коли особиста думка про сутність художнього образу, що втілюється на сцені, набуває ідейної концептуалізації під впливом інтелектуального осмислення особистісної мистецької творчості» [57, с. 52]. Надалі, у своїх роздумах, Є. Тищук зазначає, що «При роботі над образом ролі активізується емоційно-психологічний та інтелектуальний потенціал особистості. Темперамент, підвищений емоційний тонус, палітра почуттів й асоціативних бачень та інші складові емоційної виразності формують особливу зону натхнення в сценічному мистецтві, яка може бути перенесеною, виявитись у інших галузях життя і діяльності» [57, с. 52].

У підсумку проведеного аналізу визначених понять маємо зазначити, що вище наведені тлумачення було визначено у період організації системи традиційного навчання, а саме: тоді, коли учні, студенти та викладачів знаходилися в аудиторіях. Сучасна ситуація, що склалася в Україні, а це – життя в умовах карантину COVID-19 та початок з 2022 року російської агресії – спонукала до переходу освітніх закладів на систему он-лайн навчання та врахування означеної умови у підготовці фахівців різного профілю. Найбільшою складністю у цьому варіанті виявилось підготовка фахівців мистецького профілю. Проте, маємо зазначити, що система вітчизняної мистецької освіти адаптувалася до вимушених умов і так сталося, що саме 2024 року пройшли випуски фахівців сценічного мистецтва, які найменше були у навчальних аудиторія. Варто зазначити, що це питання теж стало предметом наукових обґрунтувань вітчизняних педагогів мистецької

освіти. Так, репрезентуючи досвід підготовки майбутніх акторів в умовах дистанційного навчання, І. Кабанова зазначає, що «Зважаючи на оголошення в лютому 2022 р. воєнного стану більшість закладів вищої освіти України змогла безперешкодно і швидко перейти на екстрену дистанційну форму навчання» [13, с. 318]. Надалі авторка у своїх роздумах звертає увагу на той факт, що «Студенти адаптувалися до сьогоденних реалій, адже сучасне покоління активно користується новітніми цифровими технологіями. Однак специфіка підготовки майбутніх фахівців у деяких закладах ускладнює, а іноді майже унеможлиблює передачу знань і навичок за допомогою дистанційного навчання – без безпосереднього контакту здобувачів освіти з викладачами» [13, с. 319]. У висновку І. Кабанова констатує: «Тому через ситуацію, що склалася, викладачі спільно зі здобувачами перебувають у постійному пошуку оптимальних шляхів розв'язання проблем з організації продуктивного освітнього процесу в режимі он-лайн, який би відповідав вимогам, які висувають до технології здобуття творчої професії» [13, с. 319].

Певним узагальненням важливості врахування нинішніх умов в системі професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва може слугувати наукова позиція М. Татаренко та О. Косінової. Авторки, досліджуючи проблему фахової підготовки майбутніх майстрів сцени як актуальний напрям корпоративної культури в інформаційному просторі, визначають фундаментальні риси інформаційного суспільства, які принципово по-новому визначають місце людини в соціальній системі, а саме: «По-перше, за рахунок створення єдиного глобального інформаційного простору, що ґрунтується на електронно-інформаційних системах, нових соціальних та етичних нормах міжособистісної взаємодії, людина дістає можливість звільнитися від будь-яких пут корпоративної залежності й повністю реалізувати свою самобутність стосовно інших людей і суспільства в цілому. По-друге, в умовах інформаційного суспільства основним джерелом розвитку останнього стає саме індивідуальна творчість кожної людини, що зовсім по-новому

ставить саму проблему взаємодії інтересів соціального та всебічного індивідуального розвитку людини» [55, с. 202].

Щодо методів дослідження обраної нами теми, то маємо зазначити, що основним завданням буде отримання якнайбільшого масиву інформації задля ґрунтовного осмислення проблеми. Проте, вважаємо за доцільне охарактеризувати обрані методи для найбільш повного розуміння їх функціональності у межах дослідження проблеми підготовки фахівців із сценічного мистецтва. Так як наша проблема стосується сценічного мистецтва, то і методи дослідження ми будемо обирати дотичні до означеної галузі.

Обґрунтовуючи методологію наукових досліджень у галузі мистецтвознавства та музичної педагогіки, О. Олексюк наголошує на тому, що «Застосування тих чи тих методів пізнання зумовлене світоглядною позицією дослідника – його поглядами на сутність предмета дослідження, орієнтацією на певні форми наукового знання, розробленістю і можливостями наявних методів» [36, с. 102]. У контексті запропонованої позиції науковець пропонує власне тлумачення сутності поняття «метод». На думку автора «метод» – «...це спосіб дослідження, що визначає хід і результативність дослідження, форми організації роботи, загальну методологічну орієнтацію автора. Метод також нерідко розглядається як сукупність прийомів практичного або теоретичного освоєння дійсності, конкретних завдань у галузі освіти, які треба розв'язати; певний комплекс інтелектуальних дій, логічних процедур, за допомогою яких ця наука планує встановити істину, перевірити або спростувати її» [36, с. 103]. Із загального переліку теоретичних і емпіричних методів дослідження, у межах визначеної теми, цікавим є емпіричний метод вивчення літератури й інших інформаційних джерел. За характеристикою О. Олексюка сутність цього методу полягає у «дослідженні літератури, рукописів, документів, матеріалів на електронних носіях та інших джерел як засобів, що містять факти, які характеризують історію і сучасний стан досліджуваного об'єкта, слугує способом створення первинних уявлень і

вихідної концепції про предмет дослідження, виявлення білих плям, незрозумілого у розробці питання» [36, с. 118].

Слід також звернути увагу на доцільність використання у межах мистецького дослідження таких теоретичних методів як аналіз і синтез. Обґрунтовуючи методологію і методи дослідження педагогіки мистецтва, О. Реброва зазначає, що «Аналіз – синтез: розкладання і поєднання. Логічний аналіз полягає в уявному розчленуванні на складові частини досліджуваного об'єкту, що дозволяє визначити його структуру. Синтез – це процес об'єднання в одне ціле частин, властивостей, ставлень, що виділилися за допомогою аналізу» [47, с. 47].

Найбільш ґрунтовним напрацюванням у методології мистецької освіти є роботи О. Клековкіна «Мистецтво: Методологія дослідження» [16]. Автор у своїй роботі подає низку важливих визначень методів дослідження, розкриваючи їх функціональність та належність певним проблемам. Так, розтлумачуючи сутності поняття «метод», О. Клековкін зазначає, що «...це – спосіб досягнення мети дослідження, розв'язання конкретного дослідницького завдання, сукупність прийомів або операцій практичного і теоретичного пізнання предмета дослідження, а також теоретичних установок; це інструмент для дослідження якогось аспекту культури і мистецтва» [16, с. 89]. Надалі заслуговує на увагу характеристика двох методів, що суттєво сприятимуть організації дослідження обраної теми, а саме: історико-системний метод та метод періодизації. За визначення О. Клековкіна істотко системний метод досліджує «...мистецьке явище у системі зв'язків з політичними, культурними й іншими обставинами доби» [16, с. 91].

У контексті дослідження проблеми підготовки фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини означений метод забезпечить аналіз відповідного мистецького явища у межах історичного поступу – починаючи від етапу зародження ідеї, і аж до сучасності. Щодо методу періодизації, то саме використання цього методу забезпечить дослідження основних етапів

розвитку процесу підготовки фахівців із сценічного мистецтва у форматі ступеневої освіти Миколаївщини.

Таким чином, узагальнюючи загальний перелік методів дослідження проблеми підготовки фахівців сценічного мистецтва Миколаївщини, можемо виділити дві групи, а саме: теоретичні та емпіричні методи. Із проаналізованих вище теоретичних методів дослідження найбільш результативними для означеної теми виявилися аналіз, синтез, історико-системний метод та метод періодизації. Щодо емпіричних методів, то найбільш результативним у контексті теми дослідження підготовки фахівців сценічного мистецтва Миколаївщини визначено метод вивчення літератури й інших інформаційних джерел.

Загалом проведена робота щодо визначення понятійно-категоріального апарату дослідження та методів дослідження дозволила чітко визначити вектор подальшої роботи у розробці теми професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва Миколаївщини. Отримані характеристики та тлумачення змістового наповнення основних термінів та понять проблеми дослідження сформувавши уявлення про можливі перспективи розробки теми та окреслили чіткі межі наукового пошуку. Вибір методів дослідження забезпечив тему дієвим інструментарієм, який здатен відпрацювати основні завдання магістерської роботи та систематизувати досліджений матеріал у межах змісту магістерської роботи.

Враховуючи специфіку теми дослідження наступний розділ магістерської роботи буде присвячено ретроспективному аналізу підготовки фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини.

1.2. Історико – культурні засади розвитку та становлення спеціальності «Сценічне мистецтво» на Миколаївщині

Розпочинаючи аналіз підготовки фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини, маємо зазначити, що найбільший досвід у цій галузі пов'язано з функціонуванням Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв Миколаївської обласної ради. Саме на прикладі цього славетного навчального закладу мистецької освіти на Півдні України проведемо дослідження історичного поступу підготовки фахівці із сценічного мистецтва.

Для реалізації означеного завдання скористуємося історико-системним методом та методом періодизації аби визначити та обґрунтувати певні періоди професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва на Миколаївщині.

За 70-ти річний період функціонування програми професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва спеціалізації «Видовищно-театралізовані заходи» на базі Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв пройдено колосальний шлях науково-методичного, практичного зростання та розвитку багатьох поколінь педагогів, майстрів сцени, студентів. Враховуючи такий термін можемо передбачити, що в історії закладу були свої творчі періоди, які і сформували певну історію підготовки фахівців сценічного мистецтва у стінах цього потужного навчального закладу.

За відповідними архівними матеріалами та усними розповідями безпосередніх учасників освітнього процесу, було складено певний історичний екскурс щодо розвитку та трансформації спеціальності «Сценічне мистецтва» спеціалізація «Видовищно-театралізовані заходи» на базі Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв. Нормативно-правові акти, історичні довідки, матеріали та навчально-методичне забезпечення свідчать, що 1954 року Миколаївський технікум підготовки культосвітніх

працівників започатковує підготовку клубних працівників, керівників самодіяльних театральних колективів. Наказом директора технікуму № 41 від 04.09.1954 року призначено класними керівниками викладачів Г. Дядюшкіну та В. Монахова першої та другої групи клубного відділення. Згідно програми підготовки фахівців клубного відділення 1957 року на баз закладу відбулися перші Державні іспити. Наказом директора № 34 від 28 лютого 1957 року та № 77 від 28 червня 1957 року Миколаївського технікуму підготовки культ-освітніх працівників 74 (27, 47) випускникам присвоєно кваліфікацію організатора-методиста клубної справи та видано дипломи про закінчення навчального закладу.

Історичні документи свідчать, що починаючи ще 1950 років підготовку майбутніх клубних працівників здійснювали досвідчені викладачі: Ф. Ревенко (дисципліна «Клубна справа»); Н. Башкірова (дисципліна «Культ-освітня робота»); М. Лебедев (дисципліна «Основи режисури», «Практика з методики театального гуртка»); А. Галєєв (дисципліна «Теорія драмгуртка»); Ю. Табурянський (дисципліна «Методика драмгуртка», «Основи радянського мистецтва»). Починаючи з 1960 років на базі технікуму почала функціонувати кафедра режисури на якій працювали: П. Лещенко – випускник Театрального училища ім. Вс. Мейерхольда, заслужений артист РРФСР; В. Тимофєєв – випускник Дніпропетровського режисерсько-театрального училища та Театрального училища ім. Б. Щукіна (при державному театрі ім. Є. Вахтангова); Г. Фундаментова – випускниця Херсонського культурно-освітнього технікуму, Харківського державного бібліотечного інституту. Також до освітньої діяльності було залучено викладачів: Д. Крамський, Д. Ганчо, С. Перлова, І. Лавренюк, Н. Третьков, Г. Присенко, Л. Табурянська, Л. Тюріна, Б. Трегубов.

З часом в структурі технікуму почали з'являтися циклові комісії і цей процес не оминув і підготовку організаторів клубної справи. У період з 1964 по 1966 роки цикловою комісією театральних дисциплін очолює О. Підгорний – випускник КДІТМ ім. І. К. Карпенка-Карого, художній керівник

Конотопського РБК МК УРСР (1959–1960 рр.), актор Миколаївського українського музично-драматичного театру (1960–1961 рр.), диктор Миколаївської обласної редакції радіомовлення і телебачення (1961 р.). З 1972 по 1974 роки циклову комісію театральних дисциплін технікуму очолює С. Перлова – випускниця КДІТМ ім. І. К. Карпенка-Карого, артистка допоміжного складу Миколаївського російського театру ім. В. Чкалова (1955–1960 рр.), викладач Казанського театрального училища (1963–1966 рр), літературний працівник редакції газети «Південна правда» (1966 р.). У зазначений період освітній процес з підготовки фахівців клубної справи забезпечували: Є. Герасимова – випускниця Вищої профспілкової школи за фахом методиста-організатора культурно-масової роботи вищої кваліфікації (режисерське спрямування), викладач дисципліни «Режисура клубних заходів»; В. Псяревський – випускник Київського театрального інституту ім. І. К. Карпенка-Карого (спеціальність «Режисер драматичного театру»); режисер Українського музично-драматичного театру м. Миколаєва, викладач дисципліни «Основи режисури та майстерності актора»; Л. Псяревська – випускниця Київського театрального інституту ім. І. К. Карпенка-Карого, викладач дисципліни «Культура мови»; О. Мирошніченко – випускниця Державного інституту театрального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого, яка до викладацької діяльності на базі технікуму працювала актрисою та режисером професійних театрів м. Києва, Миколаєва, Чернівців, Мукачєво, Одеси, викладач дисциплін «Режисура та акторська майстерність», «Культура мови».

З 1974 року наказом директора № 125 від 01.08.1974 року трудову діяльність у технікумі починає В. Сандул – попередньо, пропрацювавши на посаді керівника драматичного гуртка Врадіївського РБК (1966–1970 рр.) та закінчивши 1974 року ХДІК. У цей же період наказом директора технікуму № 142 від 03.09.74 на базі навчального закладу утворюється 11 циклових (предметних) комісій, 2 з яких здійснювали підготовку майбутніх режисерів. Комісію театральних дисциплін очолила С. Петрова. До складу комісії

входили: Л. Антупицька – випускниця Харківського державного інституту культури, В. Псяревський – випускник Художнього технікуму (м. Ростов), учасник бойових дій II Світової війни; Є. Герасімова та О. Мірошніченко. Комісію режисури масових клубних заходів очолювала І. Лавренюк. До складу циклової комісії на той період входили: В. Кравченко – випускниця Харківського державного інституту культури, яка викладала дисципліну «Режисура масових клубних заходів», а також педагоги В. Сандул, Л. Псяревська, Г. Фундаментова.

Починаючи з 1975 року до викладацького складу циклових комісій, що займалися підготовкою режисерів клубної роботи, долучається низка викладачів, які у подальшому сформували основу професійних циклових комісій спеціальності «Сценічне мистецтво». Так з 1975 по 2018 роки зі студентами спеціальності «Сценічне мистецтво» плідно працювала Л. Щербина – випускниця Вищої профспілкової школи культури (1976 р.), керівник самодіяльного лялькового театру Палацу моряків (1963 р.), художній керівник клубу ім. Комунарів (1968 р.), голова циклової комісії режисури клубних заходів (1977 р.), старший викладач (1991 р.), відмінник освіти України (2007 р.).

У 1976 році наказом директора № 159/1 від 02.08.1976 року до викладацького складу училища зараховується Л. Рура – випускниця Миколаївського культ-освітнього училища (1972 р.), випускниця Київського державного інституту культури ім. Корнійчука (1976 р.), старший викладач (1997 р.), заступник директора з навчальної роботи (2001–2014 рр.), викладач-методист (2004 р.), відмінник освіти України (2008 р.), володар Почесної відзнаки Управління культури Миколаївської обласної державної адміністрації «Перлина Миколаївщини» (2008 р.), в.о. директора училища (2008–2009 рр.), переможець обласного конкурсу «Кращий працівник галузі культури Миколаївської області» в номінації «Мистецька освіта».

Також заслуговує на увагу діяльність викладача режисерських дисциплін – Л. Жарікової. Починаючи з 1979 року Л. Жарикова почала працювати у Миколаївському культу-освітньому училищі.

Історичні довідки свідчать, що 1986 року у межах професійної підготовки спеціальності «Сценічне мистецтво» створюється студентський театр «Бриз». Упродовж багатьох років цим колективом опікувався В. Сандул. Виставам студентського театру були притаманні глибока поетичність, органічне поєднання сценічного слова з музичним, хореографічним матеріалом та фольклором. Результатами плідної роботи колективу студентського театру стали перемоги на багатьох міжнародних і всеукраїнських фестивалях і конкурсах.

З часом трансформується культурне середовище та змінюються назви циклових комісій училища. У період з 1987 по 2018 роки комісію видовищно-театралізованих заходів очолює В. Сандул – «Відмінник культурного шефства над селом» – відзнака Міністерства культури СРСР та ЦК Профспілки працівників культури (1987 р.), старший викладач (2001 р.), володар відзнаки Міністерства культури України «За досягнення в галузі культури та мистецтва» (2004 р.), викладач-методист (2005 р.), відмінник освіти України (2007 р.), володар відзнаки Миколаївської обласної ради «За заслуги перед Миколаївщиною III ступеня» (2019 р.).

1992 року наказом директора училища № 175-Л від 08.09.1992 р. затверджено склад циклової комісії режисури театралізованих заходів до якої увійшли: В. Сандул – голова циклової комісії; члени комісії: Л. Жарікова, Л. Рура, С. Перлова, В. Сандул, Б. Трофіменко, Л. Щербина, О. Мірошніченко, Є. Баклан, Л. Тарнавська.

Починаючи з 2004 року педагогічну діяльність розпочинає Л. Гупало – випускниця Миколаївського державного вищого училища культури (2002 р.), випускниця ВП «МФ КНУКіМ» (2006 р), володарка Диплому «Кращий працівник галузі культури Миколаївської області» в номінації «За вагомий внесок у розвиток театрального мистецтва», старший викладач (2015 р.),

заступник директора з навчально-виховної роботи (2016 р.), володар почесної відзнаки Міністерства культури України «За досягнення в галузі культури і мистецтв» (2018 р.), почесної відзнаки «За заслуги перед Миколаївщиною» (2018 р.).

2012 року на посаду викладача режисерських дисциплін приходять О. Павліщев – випускник Миколаївського державного вищого училища культури (2005 р.), випускник ВП «МФ КНУКіМ»(2008 р.), випускник Київського університету культури (2020 р.), інструктор з культурно-виховної роботи 28 ГБО (2005–2006 рр.), артист II категорії Миколаївського художнього російського драматичного театру (2006–2007 рр.), артист розмовного жанру Миколаївської обласної філармонії (з 2009 р.).

2015 року відповідним Актом Міністерства освіти і науки України від 11.12.2015 р. спеціалізацію «Видовищно-театралізовані заходи» у межах спеціальності 5.02010401 «Народна художня творчість» реорганізовано в окрему спеціальність 026 «Сценічне мистецтво» з освітньою програмою «Видовищно-театралізовані заходи». 2017 року вперше набір режисерів масових заходів здійснено на базі загальної середньої освіти. Куратором курсу призначено старшого викладача Л. Гупало.

2018 року наказом директора коледжу № 182-О від 31.08.2018 р. головою циклової комісії видовищно-театралізованих заходів призначено О. Павліщева. До складу циклової комісії входять: В. Сандул, Л. Рура, Л. Жарікова, Л. Гупало.

За період функціонування навчального закладу у межах спеціальності було підготовлено значну кагорту фахівців, які суттєво збагатили своїми здобутками вітчизняну культуру. Так серед випускників закладу є: Заслужені працівники культури (Г. Бистрицька-Доні, С. Мицик, В. Ярошеко); Заслужені артисти (А. Мостренко, Л. Баранова); актори театру і кіно (Є. Олійник, Я. Алєйнікова, О. Олар, О. Магльований, М. Подгайко, О. Власова); керівники народних театральних колективів, закладів та установ культури

(О. Буберенко, Л. Гупало, І. Головатенко Н. Давиденко, О. Палей, Т. Стасишина, С. Сербінович, О. Подгайко, Т. Скубченко,).

Таким чином проведений історико-системний аналіз розвитку та становлення спеціальності «Сценічне мистецтво» на Миколаївщині дає нам підстави для обґрунтування відповідних періодів означеного процесу. Враховуючи історичні довідки, нормативно-правові акти та особисті свідчення учасників досліджуваного історичного поступу, можемо констатувати, що найбільш вірогідним буде визначення трьох основних періодів у межах яких і відбувалося становлення та розвиток професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва на Миколаївщині.

Першим періодом професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва на Миколаївщині визначено – *період самодіяльної театральноклубної роботи*. Нижня межа періоду (1954 рік) – обумовлюється започаткуванням на базі Миколаївського технікуму підготовки культосвітніх працівників підготовки клубних працівників, керівників театральних самодіяльних колективів. Верхня межа періоду (1974 рік) – обумовлюється трансформацією клубної роботи у режисуру клубної роботи.

Другим періодом професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва на Миколаївщині визначено – *період режисури масових клубних заходів*. Нижня межа періоду (1974 рік) – обумовлюється запровадженням у підготовку фахівців клубної роботи значної кількості професійно-режисерської підготовки та активізації роботи з майстерності актора. Верхня межа періоду (1992 рік) режисури масових клубних заходів – обумовлюється формуванням нової освітньої програми «Видовищно-театралізовані заходи» та формування відповідної спеціальності «Сценічне мистецтво».

Третім періодом професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва на Миколаївщині визначено – *період режисури театралізованих заходів*. Нижня межа (1992 рік) означеного періоду характеризується започаткування функціонування на базі Миколаївського державного вищого училища культури циклової комісії режисури театралізованих заходів та відповідну

підготовку фахівців за освітньою програмою «Режисура масових театралізованих свят». Нижня межа означеного періоду перебуває у стані невизначеності, так як до сьогодні відбувається підготовка фахівців спеціальності «Сценічне мистецтво» спеціалізація «Видовищно-театралізовані заходи».

Узагальнюючи проведену роботу щодо історико-системного аналізу розвитку та становлення спеціальності «Сценічне мистецтво» на Миколаївщині, можемо констатувати, що отримані результати дослідження підтверджують достатній внесок Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв у означений процес. За 70 років функціонування пройдено складний шлях видозмін і трансформацій, але навіть за цей час навчальний заклад не втратив своєї популярності та зміг достойно пройти горнило освітніх реформ і залишитися єдиним навчальним закладом мистецького профілю Миколаївщини, що здійснює підготовку фахівців спеціальності «Сценічне мистецтво». Вважаємо, що дослідження проблеми підготовки фахівців сценічного мистецтва Миколаївщини значно збагатиться, якщо буде проаналізовано результати професійної самореалізації випускників означеного напрямку підготовки. А тому наступний підрозділ магістерської роботи буде орієнтовано саме на висвітлення означеного аспекту.

1.3. Ретроспектива професійної самореалізації фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини

Історія будь-якого навчального закладу тісно пов'язана із його викладачами, студентами та, беззаперечно, випускниками. Освітній процес мистецького закладу освіти передбачає досить вагомий масив практичної діяльності, що має відображення у соціальній та публічній сферах. Діяльність Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв, у плані професійної

самореалізації фахівців сценічного мистецтва теж знайшла відображення у численних публікаціях, монографічних виданнях, що і стало предметом висвітлення цього розділу магістерської роботи.

Кожна історична подія має свій початок і відкриття на Миколаївщині мистецького закладу, який повинен був забезпечити підготовку кадрів середньої ланки культурно-мистецького профілю для села, теж має своє документальне свідчення. У своєму есе «Шлях до визнання» один із директорів училища, заслужений працівник культури України, доцент В. П'ятигорський констатує: «Відповідно до Постанови Ради Міністрів УРСР № 2658 від 21 грудня 1953 року та Наказу Міністра культури Української РСР № 140 від 8 лютого 1954 в Миколаєві з 1 вересня 1954 року відкривається технікум підготовки культурно-освітніх працівників з контингентом 120 чоловік (60 – на бібліотечному та 60 – на клубному відділеннях). Виконком Миколаївської обласної Ради депутатів трудящих надає приміщення для розташування технікуму по вулиці Леніна, 10 (нині Фалєєвська, 10), пізніше, в 1955 році, по вулиці Плеханівській, 34, які мали 850 м² загальної площі [26, с. 7]».

У 1954 році, за свідченнями викладачів-ветеранів, Миколаївський технікум підготовки культосвітніх працівників розпочав підготовку фахівців режисерського спрямування. Метою режисерської спеціалізації був розвиток національних традицій самодіяльного театрального мистецтва, внесок в естетичне виховання підлітків, молоді та дорослого населення Миколаївщини.

На сьогодні збереглися певні архівні матеріали, які свідчать про розвиток та формування відповідних підходів, традицій у професійній підготовці фахівців сценічного мистецтва на Миколаївщині. Саме ці матеріали дозволили провести відповідний ретроспективний аналіз професійної самореалізації фахівців сценічного мистецтва, яких готували у стінах закладу який пройшов шлях трансформації від Миколаївського

технікуму підготовки культосвітніх працівників до Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв (Додаток А).

Отож, найдавнішими матеріалами, що свідчать про факти професійної самореалізації студентів, майбутніх режисерів аматорських театрів, виявилися газетні вирізки, що зберігаються у бібліотеці училища. Найдавнішим матеріалом, що свідчить про результати професійної самореалізації студентів режисерської спеціальності, є стаття Н. Завадської «У Миколаїв – за мрією», яку опубліковано 13 листопада 1999 року. Авторка проводила бесіду із студенткою Миколаївського державного училища культури Анастасією Тимановською. В інтерв'ю, яке давала студентка зазначається: «Нас в училищі готують режисерами масових заходів. Це робота в будинках культури, клубах. Мені пощастило, влітку запропонували роботу у центрі відпочинку «Гольфстрім», що біля Варварівського мосту. Мені треба було організувати дозвілля дітей, молоді, сімей, які приходили відпочивати в «Гольфстрім», цікавим, захоплюючим. Хіба ж змогла б я впевнено, професійно зробити кілька програм одразу ж після одинадцятого класу? Я писала сценарії, втілювала в життя свої задуми, і всі були захоплені, це було свято. Всі студенти з нашого режисерського курсу, я впевнена, можуть зробити цей захід на високому рівні [10, с. 3]».

Продовжуючи аналіз газетних вирізок про діяльність майбутніх режисерів, заслуговує на увагу стаття С. Тупайла «Відлуння свята». Автор розповідає про фольклорний колектив Миколаївського вищого училища культури, який 2002 року святкував своє десятиріччя. С. Тупайло зазначає, що «...новорічні свята, і різдвяні свята цього року не обійшлися без цих життєрадісних, енергійних, по-хорошому задержуваних і гомінких колядників – того дружнього гурту, який складається з майбутніх хореографів та хормейстерів, керівників оркестру та режисерів – майбутніх культурмійців області, мистецтво яких добре відоме в Україні і за її межами» [58, с. 1].

Цікавою виявилася стаття цього ж автора (*С. Тупайла* – курсив наш Л.Г.) під назвою «Поверніть гроші за навчання!» – так називається студентський спектакль. Автор звертає увагу на той факт, що «Першими розпочали театральний сезон цього року студенти 220-ї режисерської групи Миколаївського державного вищого училища культури, яке невдовзі відзначить своє п'ятдесятиріччя. Цього разу культармійці запропонували і своїм глядачам, і гостям спектакль з досить інтригуючою назвою «Поверніть гроші за навчання», поставлений за п'єсою відомого угорського письменника Фрідьєша Карінті (1887–1937)» [59, с. 4]. Узагальнюючи розповідь про діяльність режисерського відділення Миколаївського вищого училища культури, автор зазначає, що «Насамкінець, хотілося би відзначити, що понад 40 років у Вищому училищі культури існує режисерська спеціалізація. Серед випускників цього фаху – актори Миколаївських провідних театрів – Російського драматичного та Українського академічного» [59, с. 4].

Заслуговує на увагу стаття Лауреата Шевченківської премії Д. Кременя про відомого артиста Миколаївщини, випускника Миколаївського культосвітнього училища Андрія Мостренко. У публікації під назвою «Андрій Мостренко. Зоряний бенефіс» автор зазначає, що «Із масовки претендентів на руку й серце Мельпомени, дами аж до смертельного холоду капризної, Андрій вибився не зразу. В юного випускника Вищого держучилища культури і філіалу Київського національного університету культури і мистецтв були конкуренти: без цього в театрі не буває. Проте мітка «зоряного хлопчика» була на ньому відразу» [21, с. 4]. Підсумовуючи враження від зоряного бенефісу актора, Д. Кремень акцентує увагу на тому факті, що «Назагал, чи не в кожній виставі грає Андрій Мостренко, молодий прем'єр українського академічного. Та вже нині можна говорити про нього як про актора ХХІ століття. Як знакову постать покоління тридцятилітніх. І як нашу театральну надію» [21, с. 4].

Із кожною новою групою студентів режисерсько-театральна освіта набирала обертів. Нові педагоги створювали нові колективи і намагалися

якнайшвидше вивести студентів на сцену. Так сталося із виставою студентів Миколаївського державного училища культури «Про те, як колись було...». За свідченням Т. Коновальчук «Для студентів вузів та училищ різних рівнів акредитації настав саме той час, коли вони мають звітувати про засвоєний матеріал. У когось це екзамени, співбесіди, а от у першокурсників Миколаївського державного вищого училища культури, студентів факультету режисури – це звітний спектакль «От колись було» [19, с. 3]. Коментуючи процес підготовки вистави, головний режисер, керівник курсу, і старший викладач МВДУК Борис Трофименко, зазначає, що «Наш спектакль – поставлений за мотивами українських літературних класиків – Степана Васильченка, Михайла Кропивницького, Михайла Старицького. А його підзаголовок – «Основний інстинкт» – вказує на те, чим живе молодь. Це – любов, кохання, зрада, сподівання...» [19, с. 3].

Продовжуючи знайомство із випускниками Миколаївського вищого державного училища, слід звернути увагу на той факт, що значна кількість талановитих випускників пов'язала свою майбутню професію саме з педагогічною діяльністю у закладі. Так сталося із наступною героїнею статті «Щаслива людина» Лілією Гупало. Авторка статті Т. Коновальчук констатує: «За кілька років, легко склавши вступні іспити, вразивши приймальну комісію цілою купою дипломів і грамот, Лілія стає студенткою МВДУК, де із захопленням навчається спеціальностям «Народна творчість», «Видовищно-театралізовані заходи». Згадує ті роки як щось світле і радісне, як здійснення своїх дитячих мрій. У тому, чого досягла 24-річна Ліля Володимирівна завдячує своїм вчителям» [20, с. 7]. За свідчення самої Лілії Володимирівни «Саме завдяки педагогам і, звичайно, їх неабиякому таланту, своїй наполегливості, я закінчила МДВУК із відзнакою. Приставши на пропозицію директора училища, заслуженого працівника культури України доцента Віктора Вікторовича П'ятигорського, який багато років поспіль очолює училище, я залишилась працювати тут» [20, с. 7]. У творчому плані Лілія Гупало відбулася теж з достатнім успіхом. Авторка статті звертає увагу на

той факт, що «Виявивши неабиякий талант до режисури, близько чотирьох років Лілія є режисером шоу-театру «Парадокс» Морського культурного центру. Серед учасників цього колективу молоді робітники, студентська молодь, портовики, школярі. Для тих, хто мріє жити світом театру, тут місце завжди знайдеться» [20, с. 7].

Традиції, які започатковано на спеціалізації «Видовищно-театралізовані заходи» МДВУК упродовж багатьох років підтримувалися і примножувалися новими поколіннями студентів. Про такий формат заходів є стаття студента факультету журналістики університету «Україна» І. Жусева. «Віват, режисери!». Автор зазначає: «У Миколаївському державному вищому училищі культури існує така традиція: щороку відзначати свято режисерської спеціалізації та любителів театрального мистецтва. У цей же день і посвячують у режисери першокурсників. Щоб полегшити роботу вічно заклопотаних різними постановками режисерів-викладачів, за це завдання взялася студентка третього курсу спеціалізації «Видовищно-театралізовані заходи» Юлія Рибальченко» [9, с. 2]. У загальному висновку автор статті наголошує на тому, що «Шоу пройшло з аншлагом, що змусило глядачів аплодувати стоячи. А з цього можна зробити висновок: якщо людям це подобається і вони приходять подивитися дипломні проекти знову і знову, значить, це потрібно. Значить режисерська спеціалізація користується попитом на ринку праці, а режисери знайдуть себе як спеціалісти у цьому бурхливому життєвому потоці» [9, с. 2].

Продовжуючи тему традицій режисерської спеціальності у Миколаївському коледжі культури і мистецтв, варто звернути увагу на публікацію на той час заступника директора з навчально-виховної роботи, а зараз чинного директора закладу С. Мицика. Стаття з уже традиційною назвою «Віват режисера!» повідомляє, що «...в культурному житті Миколаївщини відбулося справжнє свято – Миколаївський коледж культури і мистецтв провів посвячення першокурсників у режисерську спеціальність» [27, с. 4]. Автор наголошує на тому, що «14 першокурсників

обрали нелегкий творчий шлях, але вже гідно презентували себе як майбутні служителі Мельпомени. Захід пройшов у дружній, теплій сімейній атмосфері з щирим студентським гумором, хвилюваннями першокурсників та сумом в очах випускників» [27, с. 4] (Додаток Г). Підбиваючи підсумок заходу, С. Мицик зауважує, що «...творча молодь Миколаївщини, яка стоїть на шляху обрання майбутньої професії, може сміливо наслідувати приклад студентів, які обрали для себе навчання в Миколаївському коледжі культури і мистецтв. Упевнено можна сказати, що випускники режисерської спеціальності продовжують свій творчий шлях у різних культурно-дозвіллевих закладах та професійних колективах України» [27, с. 24].

Український народний календар створив чудові можливості для творчої самореалізації студентів режисерської спеціальності. Тому у запропонованому ретроспективному аналізі достатня кількість публікацій, що стосуються творчих проєктів до різдвяних свят (Додаток Б, В). Саме таку публікацію підготував С. Мицик, розповідаючи про проведення фольклорно-етнографічного дійства «Різдвяні колядки та щедрівки». Автор наголошує на тому, що «Не порушує багатовікову традицію народний етнографічний музей Миколаївського коледжу культури і мистецтв. Разом зі студентами першого курсу режисерської спеціалізації, студентами третього курсу хореографічної спеціалізації та студентами-практикантами четвертого курсу спеціалізації академічного хорового співу (К. Бардук, О. Кузьміна, А. Селіна) під керівництвом викладача-методиста коледжу Ольги Царельник та за підтримки викладача хореографії С. Романової, викладача вокалу Л. Ходак, викладача акторської майстерності Н. Зуєвої та заступника директора С. Мицика було створено цікаве різдвяне дійство» [28, с. 4]. У підсумку проведення заходу С. Мицик наголошує на тому, що «Колядники побажали щастя та добробуту міському голові В. Чайці, всьому колективу управління культури Миколаївської обласної державної адміністрації, колективам обласної дитячої бібліотеки ім. В. Лягіна, обласної універсальної бібліотеки

ім. О. Гмирьова, Обласного палацу культури та всім мешканцям міста Миколаєва» [28, с. 4].

Продовжуючи аналіз розвитку та реалізації програми підготовки фахівців із сценічного мистецтва, варто також звернути увагу на ініціативу Миколаївського коледжу культури і мистецтв щодо створення народного етнографічного музею. Досліджуючи сучасний стан традиційної святкової культури Миколаївщини, С. Мицик констатує: «Провідне місце в області по збереженню, відродженню та популяризації народної святкової культури займає народний етнографічний музей Миколаївського державного вищого училища культури, заснований у 1985 р. викладачами ентузіастами В. Дрізо, О. Царельник, В. Крамаренко. Основною метою діяльності музею стало збирання предметів народного мистецтва та побуту, відродження та популяризація народної традиційної культури наших предків» [29, с. 280].

Для нашого дослідження цікавим є факт доручення студентів спеціальності «Сценічне мистецтво» до масових, видовищних заходів, які проводяться на базі матеріалів музею. Аналізуючи заходи, що проводилися на базі музею училища, С. Мицик зазначає: «Протягом 1998-2009 років творчим колективом народного етнографічного музею проведено цикл народних свят, присвячених двохтисячоліттю Різдва Христового: «Казанської Божої Матері», «Грудневі свята», «Великдень», «Три празники в гості» тощо. Більшість свят стали традиційними. Щорічно студенти та викладачі училища виступають з колядками та щедрівками «Три празники в гості», з виставою «Масляна невмируща», з обрядом «Колодка», організовують та проводять нові свята та обряди: «Вінікоплетіння», «Вулиця», «Трійця», «Колодязю – чисте джерело...». Всі ці дійства основані на місцевому фольклорному матеріалі» [29, с. 281]. Щодо практичної складової підготовки студентів спеціальності «Сценічне мистецтво» на базі музею коледжу, то С. Мицик наголошує на тому, що «При музеї училища культури діє фольклорно-етнографічний гурт «Оберіг», який є постійним учасником міських, обласних заходів та фольклорних фестивалів

(Додаток Б). Протягом 15 років гурт ставить народну виставу «Три празники в гості (колядки, щедрівки), яку із задоволенням дивляться мешканці міста. У 2005–2006 роках, згідно з розпорядженням голови Миколаївської облдержадміністрації, було організовано цикл прийомів для дітей області у приміщенні обласної державної адміністрації, присвячених Новому року. У зв'язку з цим музеєм училища культури та гуртом «Оберіг» організовано дитячу новорічну фольклорно-розважальну програму «Грудневі свята» (режисери-постановники – викладачі училища культури В. Сандул та С. Мицик) (Додаток Г). В основу сценарію покладено традиції, пов'язані з відзначенням великих народно-релігійних свят зимового циклу» [29, с. 281].

Таким чином, узагальнюючи ретроспективний аналіз професійної самореалізації фахівців із сценічного мистецтва Миколаївщини, можемо констатувати, що продовж історичного розвитку означений процес здебільшого стосувався організації та проведення масових розважальних заходів. Факти свідчать, що специфіка освітніх програм, що реалізуються у Миколаївському фаховому коледжі культури та мистецтв здебільшого орієнтована на підготовку фахівців театралізованих заходів. Від цього уся перспектива професійної самореалізації майбутніх випускників пов'язана саме із цією сферою діяльності. Проте, маємо констатувати і факти більш перспективного напрямку професійної самореалізації випускників означеної спеціальності, які знайшли можливість долучитися до діяльності професійних театрів Миколаївщини та розвиватися у напрямі сценічного мистецтва. Загалом маємо відзначити досить важливу місію випускників спеціальності «Сценічне мистецтво» Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв. Маючи свою фольклорно-етнографічну нішу, студенти спільно з викладами створили досить потужний практичний пласт підготовки майбутніх режисерів масових, театралізованих, видовищних заходів. Цей аспект сьогодні має неабияке практичне значення у програмах збереження та відродження національної культури, поширення україноцентриських ідей, виховання підростаючого покоління на найкращих традиціях українців.

Особливо гостро ця проблема постала у нелегкий для України час сучасності – час, коли вся держава, весь народ і мистецька освіта переживає нелегкий час боротьби з російською агресією. Мистецький фронт на Миколаївщині з'явився, як відповідь свідомих творчих людей Півдня України на ті жахіття, які спіткали тисячі переселенців – українців, що тікали від лихоліття «руського миру». Студенти та викладачів Миколаївського фахового коледжу культури та мистецтв спільно з творчими колективами міста Миколаєва та області створили унікальний культурно-патріотичний проєкт «Мистецька артилерія (Додаток В). Разом до перемоги». Як зазначають журналісти інтернет-видання «Свідок. info» у своєму репортажі «У п'ятницю, 21 квітня 2023 року, в м. Вознесенськ стартував обласний культурно-патріотичний проєкт «Мистецька артилерія. Разом до Перемоги!», який створений за підтримки Управління культури, національностей та релігій Миколаївської ОДА та творчої співпраці Військовий оркестр 406 окремої аеро-мобільної бригади ім. генерал-хорунжого О. Алмазова ВМС ЗСУ, Миколаївський коледж культури і мистецтв й Обласний палац культури з метою відзначення першої річниці початку визволення українських земель від рашистських загарбників, підняття морально-психологічного настрою населення Миколаївської області, піднесення ролі захисників та захисниць України та популяризації духовно-культурної спадщини українського народу» [34, с. 1].

Враховуючи наведені факти, що професійної самореалізації фахівців сценічного мистецтва Миколаївщини, можемо з упевненістю відзначати високий рівень мотивації та відданості своєму професійному вибору. За певні періоди історичного поступу мистецька сфера Миколаївщини активно долучала випускників Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв до сфери культури, формуючи тим самим досить вагомий потенціал майстрів сцени, ведучих, режисерів, акторів масових заходів. Маємо надію, що така ґрунтовна робота буде мати підтримку та продовження серед можновладців області, які, беззаперечно, повинні опікуватися сферами

культури, мистецтва задля формування майбутнього регіону та збереження унікального коду нації.

Проведене дослідження мотивувало нас перейти до детального аналізу практичних, методичних підходів щодо професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва Миколаївщини, чому і буде присвячено наступний розділ магістерської роботи.

Висновки до розділу 1

Проведена робота щодо визначення понятійно-категоріального апарату дослідження та методів дослідження дозволила чітко визначити вектор подальшого дослідження у розробці теми професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва Миколаївщини. Отримані характеристики та тлумачення змістового наповнення основних термінів та понять проблеми дослідження сформували уявлення про можливі перспективи розробки теми та окреслили чіткі межі наукового пошуку. Вибір методів дослідження забезпечив тему дієвим інструментарієм, який здатен відпрацювати основні завдання магістерської роботи та систематизувати досліджений матеріал у межах змісту магістерської роботи.

Історико-системний аналіз розвитку та становлення спеціальності «Сценічне мистецтво» на Миколаївщині забезпечив обґрунтування відповідних періодів означеного процесу. Враховуючи історичні довідки, нормативно-правові акти та особисті свідчення учасників досліджуваного історичного поступу, визначено три основних періоди у межах яких і відбувалося становлення та розвиток професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва на Миколаївщині, а саме:

1. Період самодіяльної театральної-клубної роботи. Нижня межа періоду (1954 рік) – обумовлюється започаткуванням на базі Миколаївського технікуму підготовки культосвітніх працівників підготовки клубних працівників, керівників театральних самодіяльних колективів. Верхня межа періоду (1974 рік) – обумовлюється трансформацією клубної роботи у режисуру клубної роботи.

2. Період режисури масових клубних заходів. Нижня межа періоду (1974 рік) – обумовлюється запровадженням у підготовку фахівців клубної роботи значної кількості професійно-режисерської підготовки та активізації роботи з майстерності актора. Верхня межа періоду (1992 рік) режисури масових клубних заходів – обумовлюється формуванням нової освітньої

програми «Видовищно-театралізовані заходи» та формування відповідної спеціальності «Сценічне мистецтво».

3. Період режисури театралізованих заходів. Нижня межа (1992 рік) означеного періоду характеризується започаткуванням функціонування на базі Миколаївського державного вищого училища культури циклової комісії режисури театралізованих заходів та відповідну підготовку фахівців за освітньою програмою «Режисура масових театралізованих свят». Нижня межа означеного періоду перебуває у стані невизначеності, так як до сьогодні відбувається підготовка фахівців спеціальності «Сценічне мистецтво» спеціалізація «Видовищно-театралізовані заходи».

Аналіз професійної самореалізації фахівців сценічного мистецтва Миколаївщини свідчить, що за певні періоди історичного поступу мистецька сфера Миколаївщини активно долучала випускників Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв до сфери культури, формуючи тим самим досить вагомий потенціал майстрів сцени, ведучих, режисерів, акторів масових заходів.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА СТУПЕНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА МИКОЛАЇВЩИНИ

2.1. Профільна освіта із сценічного мистецтва на базі спеціалізованих закладів середньої освіти Миколаївщини

Розпочинаючи характеристику ступеневої підготовки фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини, маємо зазначити, що за певних освітніх ініціатив саме на Миколаївщині сформувалися сприятливі умови для реалізації означеної системи. Ці факти умотивовані, у першу чергу, наявними закладами загальної середньої освіти у межах яких знайшлося місце для профільних мистецьких класів. Варто зазначити, що у місті Миколаєві та Миколаївській області (м. Вознесенськ Миколаївської області – заклад інтернатного типу «Обдарованість»; селище Антонівка Миколаївської області – комунальний заклад «Антонівський мистецький ліцей» Миколаївської обласної ради) до нині функціонують спеціалізовані заклади освіти загальної середньої освіти мистецького профілю.

Проте найбільш відомим закладом із певними традиціями мистецької освіти саме у контексті сценічного мистецтва залишається Миколаївський ліцей «Академія дитячої творчості» Миколаївської міської ради Миколаївської області (у минулому Загальноосвітня середня спеціалізована школа мистецтв і прикладних ремесел). Саме на базі цього навчального закладу було організовано роботу профільних класів із сценічного мистецтва. Починаючи з першого класу і аж до одинадцятого (випускного) за вільним вибором учнів проводилася робота щодо залучення учнів до основ сценічного мистецтва та зокрема – театрального.

У інформаційному огляді за підсумками 2011–2012 навчального року «Освіта Миколаївщини» зазначається, що «Академія дитячої творчості» – інноваційний навчальний заклад, провідною ідеєю якого є розвиток творчого потенціалу, закладеного в дитині природою. Навчальний заклад здійснює

діяльність у напрямі розвитку творчої особистості дитини та її природних здібностей і обдарувань, яка здатна до продуктивної позитивної самореалізації в умовах формування демократичної європейської держави. Вихованці закладу засвоюють загальноосвітні предмети у гармонійному поєднанні з творчою діяльністю. За 17 років своєї роботи школа пройшла творчий шлях становлення та розвитку» [37, с. 64].

Для реалізації означеної мети учителями Миколаївського ліцею «Академія дитячої творчості» Миколаївської міської ради Миколаївської області було підготовлено навчально-методичне забезпечення такої освітньої галузі як «Мистецтво». Означене навчально-методичне забезпечення включило в себе авторські програми та методичні рекомендації щодо їх реалізації у межах освітнього процесу експериментального спеціалізованого навчального закладу всеукраїнського рівня. У передмові навчально-методичного видання «Професійний розвиток учнів у закладах художньо-естетичного профілю» акцентується увага на завданнях, які передбачає реалізація програми, а саме:

« - виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності;

- розвиток художніх інтересів і потреб, естетичних ідеалів, здатності розуміти та інтерпретувати твори мистецтва, оцінювати естетичні явища;
- формування в учнів на доступному рівні системи художніх знань і вмінь, що відображує цілісність та видову специфіку мистецтва;
- розвиток емоційно-почуттєвої сфери учнів, їх художніх здібностей і мислення» [44, с. 2].

Надалі у передмові наголошується на тому, що «Саме на реалізацію вищевказаної програми мистецької освіти й орієнтовано методичний доробок учителів Миколаївської спеціалізованої школи I-III ступенів мистецтв і прикладних ремесел, експериментального навчального закладу всеукраїнського рівня «Академія дитячої творчості» Миколаївської міської

ради Миколаївської області – «Професійний розвиток учнів у закладах художньо-естетичного профілю» [44, с. 2]. Надалі автори-упорядники наголошують на тому, що «Грунтуючись на основоположних принципах Концепції профільного навчання, вчителі школи запропонували авторську систему художньо-естетичної освіти, що враховує всі вікові особливості контингенту спеціалізованого загальноосвітнього навчального закладу. Використання компетентнісного підходу дозволило максимально наблизитися до основоположних позицій профільного навчання, в контексті якого реалізується диференціація та індивідуалізація навчання. У змісті й організації навчального процесу обов'язково враховуються інтереси, нахили й здібності учнів, їх можливості, створюються умови для навчання відповідно до освітніх і професійних інтересів та намірів щодо соціального та професійного самовизначення» [44, с. 2].

Особливість навчальних програм із театрального мистецтва було формування диференційованого підходу у вивченні та опануванні азами театрального мистецтва. Так, у межах програм для початкових класів було зроблено акцент на «Основи театрального мистецтва» (автор програми Л. Головчак), опанування навичками гуртової роботи на сцені, першим спробам акторської гри та основам сценічної мови. У пояснювальній записці програми «Основи театрального мистецтва» для 1-4 класів профільних і загальноосвітніх навчальних закладів зазначається, що «Програма «Основи театрального мистецтва» орієнтує учнів початкових класів на нові підходи до організації системи загальної середньої освіти та виховання, органічним складником якої художньо-естетична освіта, дере мінова Законом України «Про загальну середню освіту» і Концепцією художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах, у яких підкреслено важливість та актуальність театрального мистецтва в системі заходів художньо-естетичного виховання, з метою виховання цілісної особистості засобом театру, який є вираженням комплексного художнього погляду на навколишній світ. Театральне мистецтво колективним, таким, що

репрезентує синкретизм різних видів мистецтв і є своєю моделлю єдиної мистецької палітри, в якій усі види мистецтв, маючи різну природу, доповнюють одне одного в процесі творення художнього образу та його сприйняття» [44, с. 4].

У процесі аналізу навчальної програми «Основи театрального мистецтва» ми звернули увагу на завдання, які визначено автором як пріоритетні напрями педагогічної роботи, а саме:

« - постійному відпрацюванню навичок і умінь, пов'язаних з уявою та фантазією;

- розвитку емоційної пам'яті та інших психічних процесів, що лежать в основі творчої діяльності;

- розвитку мовного апарату;

- формування чіткої вимови учнів;

- розвитку і вдосконалення навичок роботи над художнім твором, творчої вимогливості до власної діяльності, міжособистісних відносин у процесі театральної діяльності;

- реалізація творчої діяльності щодо створення образу героя;

- формування уявлення про перевтілення через пластичні та ритмічні характеристики образів природи та предметного світу;

- відпрацювання навичок роботи з театальною лялькою;

- залученню до активного творчого процесу;

- стимулюванню до здатності перебувати у безперервному загальноестетичному розвитку» [44, с. 5].

Розуміючи складність опанування предмету «Основи театрального мистецтва» автор-розробник програми визначив назви розділів та їх змістове наповнення (теми уроків). Якщо проаналізувати фактаж розділів, що стосуються саме формування уявлення про основи театрального мистецтва, то можемо констатувати досить ґрунтовний підхід автора до розгляду та, навіть надлишкової деталізації, певних тем. Так, у межах першого року навчання (перший клас) учні знайомляться з розділами: «Творча

мобілізація», «Розвиток фантазії на основі реальних образів природи», «Сценічна мова», «Просторова уява. Дії наслідування», «Створення театральної композиції. Етика творчості». На другому, третьому та четвертому роках навчання учні початкових класів знайомляться з такими ж розділами предмету «Основи театального мистецтва», але вже з поглибленим підходом до опанування визначених тем.

Результатами такої роботи ставали невеличкі дитячі театральні постановки, мініатюри в яких прослідковувалися здібності учнів до вибору у середній ланці напряму «Сценічне мистецтво».

Більш розширеною є навчальна програма «Театральне мистецтво» для 5-11 класів загальноосвітніх спеціалізованих шкіл художнього профілю (автори О. Бреднева, Л. Домогацька, Л. Курмель). Авторки у своїй пояснювальній записці зазначають, що «Мистецтво театру – органічний синтез музики, танцю, живопису, риторики, акторської майстерності, що поєднує в єдине ціле засоби виразності, наявні в арсеналі окремих мистецтв; створює умови для виховання цілісної творчої особистості, сприяє реалізації мети сучасної художньо-естетичної освіти» [44, с. 25]. Педагоги наголошують на тому, що «Театральне мистецтво в школі є джерелом розвитку відчуттів, глибоких переживань дини, воно розвиває емоційну сферу учнів, примушуючи співчувати персонажам казок, драматичних вистав. Така діяльність створює умови для розвитку творчих здібностей, вимагає від дітей уваги, кмітливості, швидкості реакції, організованості, вміння діяти, підкоряючись певному образу, перевтілюючись у нього, жити його життям» [44, с. 25]. Саме ці особливості опанування учнями старших класів предмету «Театральне мистецтво» спонукали авторів до визначення низки навчальних завдань, серед яких особливого значення набувають наступні, а саме:

«- навчати комплексу принципів і прийомів, необхідних у роботі над роллю;

- захоплювати учнів театральним мистецтвом;

- розширювати знання у галузі драматургії;
- навчати учнів коректно спілкуватися один із одним у процесі репетицій;
- формувати інтерес до театру як засобу пізнання життя, духовного збагачення особистості;
- виховувати соціально адекватну особистість, здібної до активної творчої співпраці;
- формувати культуру осмисленого читання літературних і драматичних творів;
- виховувати художній смак;
- прищеплювати стійкий інтерес до літератури, театру;
- розвивати навички творчого підходу в роботі над роллю» [44, с. 25].

Якщо звернути до змістового аналізу тематичного плану курсу «Театральне мистецтво», то можемо спостерігати певну варіативність кількості годин на кожному році навчання, яка знаходиться у межах від 70 до 105 академічних годин. Є певні відмінності і в тематичному плануванні розділів курсу, що суттєво відрізняється від методичного підходу, який має місце у початкових класах у межах вивчення предмету «Основи театрального мистецтва». Спільною рисою кожного року опанування у старших класах курсом «Театральне мистецтво» є присутність у роботі з учнями акторського тренінгу. Цей факт свідчить про наближеність курсу до вимог щодо опанування навичками сценічного мистецтва та в перспективі спонукає до самовизначення учнів та продовження бажання навчатися за цією спеціальністю. Так наприклад серед розділів курсу у п'ятому класі учні опановують такі розділи: «Акторський тренінг», «Запропоновані обставини. Уявний предмет. Етюд», «Основні етапи голосомовного тренінгу», «Мовна майстерність: робота над дитячим віршем», «Основи сценарної майстерності: складання казки», «Застільний період роботи над чарівною казкою», «Мізансцена. Мізансценування чарівної казки», «Емоційно-виразні засоби в роботі над чарівною казкою», «Підготовка вистави до випуску». Дещо

ідентичними є розділи в опануванні курсу у шостому, сьомому та восьмому класах. Більш професійно орієнтованими є розділи з дев'ятого по одинадцятий класи, так як опанування курсу відбувається у межах профільних класів. Серед основних тем означених років навчання слід виділити такі: «Мовний тренінг», «Сценічний рух», «Застільний період роботи на уривками трагедій», «Етюдно-репетиційна робота», «Артикуляційна гімнастика», «Постановка голосу», «Сатиричний монолог», «Застільний період роботи над уривками сучасної драматургії», «Мізансценування драматичного матеріалу уривків сучасної драматургії», «Мовний етикет», «Основи словесної дії», «Культура мовлення в драматичному монолозі», «Основи сценарної майстерності: складання літературно-музичної композиції», «Скарбничка життєвих спостережень актора», «Застільний період роботи над музичною п'єсою» [44, с. 27].

Таким чином, узагальнюючи методичні аспекти навчання у спеціалізованому навчальному закладі «Миколаївський ліцей «Академія дитячої творчості» у форматі опанування курсами «Основи театрального мистецтва» (1-4 класи) та «Театральне мистецтво» (5-11 класи), можемо зазначити, що відповідна робота є першою сходинкою на шляху до подальшої професійної самореалізації у сценічному мистецтві. Варто зазначити, що особливої уваги заслуговує підхід, який запроваджено у навчальному закладі, а саме: опанування основами театрального мистецтва проводиться не у форматі факультативних занять – це обов'язкові уроки, які включено у державну підсумкову атестацію учнів. Така форми опанування основами театрального мистецтва передбачає у першу чергу наявність професійно-підготовлених викладачів та відповідної матеріально-технічної бази. Викладання блоку дисциплін сценічного циклу забезпечують учителі методисти О. Бреднева, Л. Домогацька, Л. Головчак. У кожного із викладачів за плечима більше 15 років педагогічного стажу та, безпосереднє, викладання фахових театральних предметів.

Специфіка мистецького навчального закладу спонукала до розширення можливостей практичної самореалізації учнів школи (на теперішній час ліцею) у царині сценічного мистецтва. Тому за ініціативи В. Мозгового (заступника директора з навчально-виховної роботи) 2003 року було започатковано підготовку та презентацію великих мистецьких проєктів у яких знайшлося би місце для усіх мистецьких блоків – починаючи від блоку сценічних дисциплін (театральне мистецтво, вокал, хореографія, музичне мистецтво), і закінчуючи блоком декоративно-прикладного мистецтва (художня обробка деревини, художня обробка металу, вишивка, дизайн одягу, малюнок і живопис, соломплетіння, гліптика, розпис скла). Так виникла ідея створення дитячих музичних вистав у межах яких учні школи мали можливість на практиці реалізовувати свої творчі уподобання.

За весь період існування навчального закладу учителями, учнями та за підтримки батьківського колективу було підготовлено та презентовано шість музичних вистав, а саме: «Місто майстрів, або Історія про неймовірне кохання» (2003); «Лабіринти кохання» (2005); «Новий день Єгипту» (2007); «Старовинні міфи» (2008); «Terra - щаслива» (2010); «Райтер, місто, мрія» (2012). Автором ідей, авторами сценарію та режисерами означених творчих проєктів завжди були В. Мозговий та О. Бреднева. Загалом варто відзначити, що подібна робота на такому масштабному форматі у місті Миколаєві було організована вперше. Якщо говорити про залучення учнів закладу до творчої роботи, то у різні періоди творчої роботи одночасно на сцені було до 50 чоловік. Загалом у деяких проєктах одночасно було до 250 учасників.

Особливістю означеної роботи було ще й те, що усі творчі проєкти були реперезентовані за межами навчального закладу. Перші два проєкти «Місто майстрів, або Історія про неймовірне кохання» (2003); «Лабіринти кохання» (2005) було показано на сцені Миколаївського міського палацу культури «Молодіжний». У інші чотири – «Новий день Єгипту» (2007); «Старовинні міфи» (2008); «Terra - щаслива» (2010); «Райтер, місто, мрія» (2012) на сцені Миколаївського академічного художнього драматичного

театру. Саме цей факт спричинив до досить суттєвої профорієнтаційної роботи у плані популяризації театрального мистецтва серед учасників проєктів.

З приводу репрезентації вказаних проєктів у масмедіа було достатньо публікацій та інформаційних матеріалів. Так, О. Ночна у своїй інтернет публікації «Академія дитячої творчості представила проєкт «Новий день Єгипту» зазначає, що «Ідея створювати музичні вистави, що є синтезом всіх відділень школи – декоративно-прикладного, сценічного, творчого центру, – народилася у 2002 році, розповідає Укрінформ. Тоді група талановитих, відданих творчості і дітям педагогів вирішила підкорити сцену, написавши музичну казку «Місто Майстрів, або Звичайна історія про казкове кохання». Ця перша вистава принесла успіх не лише його учасникам і організаторам, але й навчальному закладу. У 2005 році «Академія дитячої творчості» представила у рамках святкування свого десятиріччя більш масовий проєкт – «Лабіринти кохання». І знову сценарій, пісні, танці, постановка, декорації, костюми – авторська праця 36 педагогів, 185 дітей та зацікавлених батьків. Вистава мала такий великий успіх, що академія була змушена повторити дійство. Зараз діти представили свій третій творчий проєкт, більш масштабніший за попередні – «Новий день Єгипту» [33, с. 1].

За задумом авторів проєктів (В. Мозговий, О. Бреднева) підготовка (проведення робочих і генеральної репетиції), які проводилися на базі театру, повинні були створити атмосферу театральності у опанування навичками акторської гри. Цей мистецький експеримент було увінчано беззаперечним успіхом. Були проєкти, які було репрезентовано декілька разів. За таких мистецько-педагогічних умов цілком очевидним стало зацікавлення учнями школи (учасниками проєктів) спеціальністю «Сценічне мистецтво». У різні періоди починаючи з 2003 по 2012 роки учасники музичних вистав обрали професійне навчання у провідних мистецьких вищих навчальних закладах України. Так, серед найбільш популярних закладів мистецької освіти, куди успішно вступили та закінчили навчання учасники мистецьких проєктів

можна назвати: Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого (м. Київ); Київський національний університет культури і мистецтв (м. Київ); Львівський національний університет імені Івана Франка (м. Львів); Луганська державна академія культури і мистецтв (м. Луганськ, м. Київ); Дніпровський театрально-художній коледж (м. Дніпро); Миколаївський коледж культури і мистецтв (м. Миколаїв). Закінчивши зазначені навчальні заклади за спеціальністю «Сценічне мистецтво» переважна більшість випускників поповнила трупі акторів вітчизняних театрів, дехто долучився до зйомок у вітчизняному кінематографі. Але загалом слід зазначити, що за період активної підготовки та проведення відповідних мистецьких проєктів популярність спеціальності «Сценічне мистецтво» набула свого апогею.

Проте усе цікаве та грандіозне колись закінчується – так і закінчилася ціла епоха мюзиклів і в «Академії дитячої творчості». Із закінченням трудових відносин із головним ініціатором, автором, режисером-постановником мюзиклів В. Мозговим у мистецькому закладі повністю зупинилася робота щодо проведення подібних проєктів. На сьогодні у межах вивчення курсів «Основи театального мистецтва» та «Театральне мистецтво» загалом у ліцеї відбуваються заняття, проводяться тренінги, готується звітна документація та проводяться покази за темою відповідного розділу курсу. Великих масштабних проєктів не планується.

Таким чином, узагальнюючи аналіз функціонування профільних класів із сценічного мистецтва на базі спеціалізованих закладів середньої освіти Миколаївщини, можемо зазначити, що широка мережа зазначених класів відсутня. Здебільшого – це освітні ініціативи, які мали реалізацію ще на початку 2000 років. Реорганізація дошкільної освіти суттєво вплинула й на подальший розвиток мистецької освіти. Оптимізація закладів дошкільної освіти спричинила відтік професійних кадрів, педагогічних працівників, які опікувалися питанням виховання підростаючого покоління засобами театального мистецтва. Відповідно, формування інтересу до театального

мистецтва та зацікавлення подальшим вивчення основ театрального мистецтва стає усе дедалі складнішою задачею, вирішення якої потребує докорінного переосмислення самої ідеї популяризації театрального мистецтва.

Сучасний соціум відводить на другий план живу гру актора, акцентуючи увагу на віртуальності процесу мистецької репрезентації театру. Зацікавлення перспективою виходити на сцену, вести заходи, перевтілюватися в сценічні образи усе більше має низькі перспективи серед молоді. Їм хочеться публічності, успішності, визнання, але це дуже довгий шлях у театральному мистецтві і така перспектива не всіх до вподоби. Тому, якщо можновладці у сфері освіти не змінять підходи щодо мистецької освіти, і в нашому випадку до сценічного мистецтва, то перспективи розвитку галузі можуть мати досить сумнівні перспективи.

Враховуючи наведені факти вважаємо за доцільне розглянути варіанти неформальної мистецької освіти у межах спеціальності «Сценічне мистецтво», чому і буде присвячено наступний підрозділ магістерської роботи.

2.2. Неформальна підготовка фахівців зі сценічного мистецтва

Миколаївщини

Продовжуючи аналіз практичних підходів щодо організації підготовки фахівців із сценічного мистецтва на Миколаївщині, ми звернули увагу на наявність неформальної мистецької освіти у межах якої якраз і відбувається означений процес. Цей факт обумовлюється функціонуванням на базі мистецьких закладів м. Миколаєва театральних студій у межах яких і реалізується неформальна підготовка майбутніх фахівців сценічного мистецтва, а саме: «Академія пані Куліси» Миколаївського академічного українського театру драми та музичної комедії, «Театральна студія»

Миколаївського академічного художнього драматичного театру, Молодіжний народний аматорський театр «С.Т.У.К.» Миколаївського міського палацу культури та мистецтв, Народний молодіжний театр «Парадокс» Миколаївського обласного палацу культури та багато інших театральних колективів, що функціонують при театральних закладах, будинках культури та закладах позашкільної освіти. Також до цього слід додати факт існування в Миколаївській області Федерації аматорських театрів Миколаєва, головою якої є директор-художній керівник Миколаївського академічного художнього драматичного театру, заслужений діяч мистецтв України А. Свистун, яка об'єднала усіх прихильників театального мистецтва та стала мистецькою платформою для популяризації аматорського театального мистецтва. Можемо сміливо свідчити, що така мережа неформальних театральних колективів спонукала до популяризації сценічного мистецтва серед молоді міста Миколаєва та Миколаївської області.

Не менш вагомий вплив на формування інтересу до сценічного мистецтва має і проведення на тертої міста Миколаєва та Миколаївської області низки театральних фестивалів у яких беруть участь не лише професійні колективи, а й аматорські дитячі, молодіжні колективи. Проаналізуємо детально основні позиції реалізації неформальної підготовки фахівців сценічного мистецтва у межах діяльності найбільш знакових колективів, які до сьогодні функціонують у місті Миколаєві.

Беззаперечним лідером у організації професійного становлення майбутніх фахівців сценічного мистецтва на Миколаївщині у межах неформальної освіти є Миколаївський національний театр драми та музичної комедії. У навчальному посібнику «Тяжіння до духовності: сьогодні, вчора і завжди (проблема театальної інтерпретації української та зарубіжної літератури)» за авторством М. Берсона зазначається, що «Основним завданням Миколаївського академічного (на той час – курсив наш Л.Г.) українського театру драми та музичної комедії є створення і показ вистав. Чим ширшим і різноманітнішим є репертуар вистав, що пропонується до

перегляду, тим більше шансів і можливостей задовольнити естетичні смаки та уподобання глядачів і розкрити внутрішній потенціал театру» [2, с. 12]. Надалі автор наголошує на тому, що «Подвійна природа театру – емоційна і раціональна, розважальна і просвітницька – реалізується через художній образ, який створюють митці театру; актори, режисери, художники, композитори, балетмейстери. Театр має численні свідoctва і відгуки про переживання глядачами захвату від вистав, народження у них під час високих почуттів співчуття, гордості, радості» [2, с. 13]. Можемо припуститися думки, що саме реалізація просвітницької природи спонукала М. Берсона до реалізації навчально-театральної ідеї, а саме: створення на базі театру дитячого театру-супутника «Академія пані Куліси». Творчого об'єднання, яке згуртувало навколо діячів театрального мистецтва талановиту молодь міста Миколаєва та області.

У своїх спогадах М. Берсон зазначає, що «У 1992 році в театрі створено дитячий театр-супутник «Академія пані Куліси». Найталановитіші з її випускників посіли належне місце в трупі театру, дехто з них продовжив або продовжує театральну освіту. Це такі артисти, як З. Скарлат, А. Назарокова, М. Голенко, В. Понізов, В. Лазарева, В. Ніколенко, Л. Курмель, О. Клименко. Сьогодні половина з них працює у столичних театрах України» [2, с.14].

Із приводу діяльності театру-супутника «Академія пані Куліси» також опубліковано матеріали у Миколаївській періодичній пресі. Так у газеті «Радянське Прибужжя» 1993 року випуску надруковано статтю Т. Даниленко під назвою «Театр, де розкриваються серця, або будні «Академії пані Куліси». Авторка розпочинає свою статтю інтригуючи, та велично, а саме: «Йде репетиція... У єдиному діючому репетиційному залі українського театру драми і музичної комедії – школярі, учні міських шкіл Миколаєва. Впадає у вічі: як щиро і творчо віддаються юні нелегкому акторському ремеслу. Педагоги у них дуже вимогливі: самі ж бо палкі служителі Мельпомени – по кілька разів змушують повторювати одну і ту ж репліку: з різним відтінком, настроєм, характером, осмисленням тексту» [4, с. 4].

Описуючи історичні факти початку роботи творчого об'єднання підлітків та театралів, Т. Даниленко констатує: «У пам'яті для всіх причетних до «Академії пані Куліси» вересневі дні 1992 року, коли було подано більше 200 заяв. Здебільшого – від дівчат. Після вступних іспитів лишилося трохи менше. Тут уже екзаменатори виявили м'якість: по-батьківські шкода було декого. Розуміли: позначилося хвилювання» [4, с. 4]. Варто звернути увагу на коментар беззмінного керівника студії «Академія паї Куліси» – В. Ігнат'єва, який зазначає, що «Сьогодні студійці – це вже не та безлика екзальтовано-емоційна маса підлітків, здебільшого переконаних у своїх акторських здібностях, з якими вони прийшли сюди. Усі – активні учасники шкільної самодіяльності. Вчителі помітили в дітях оту «божественну» іскру таланту. Вони ж направили сюди своїх вихованців» [4, с. 4].

Не оминула Т. Даниленко своєю увагою та й директора Миколаївського національного (на той час академічного – *примітка автора*) театру драми і музичної комедії М. Берсона. У своєму інтерв'ю, Микола Семенович зазначив, що «Відродження і розбудова України, мабуть, не випадково збіглися з розбудовою українського театру драми і музичної комедії. А театр (вже не тільки з розповіді Миколи Семеновича) вимальовується величний і прекрасний: з фонтанами, вітражами, набірним паркетом у вестибюлях, невеликим затишним залом для глядачів, зимовим садом, баром із смачними канапками і тістечками...» [4, с. 4]. Продовжуючи свої роздуми про перспективи розвитку українського театру, М. Берсон, акцентує увагу на проблемі акторського складу та вказує на той факт, що «Тим часом кадри – актори – старіють, потрібен приплив свіжих творчих сил. А тут прагнуть виховати свого актора, як це робиться у відомих столичних театрах. Над маститими тяжіє досвід, а ці діти – отой чистий аркуш, на якому писати і розвивати традиції театру, його специфіку» [4, с. 4].

Узагальнюючи опис мистецько-просвітницької ініціативи Миколаївського національного театру драми та музичної комедії щодо створення та функціонування на його базі театру-супутника «Академія пані

Куліси», Т. Даниленко наголошує на тому, що «Та найголовніше, мабуть, у цьому театрі-студії – атмосфера. Особливий мікроклімат доброзичливості, поваги до особистості панує тут. Творчі спроби Олі Верби, Зої Скарлат, Дениса Місанчука, Максимів Голенка та Лейбука, Вані Крамаренка та інших студійців приваблюють своєю щирістю, коли хочете сміливістю, оригінальністю, несхибною послідовністю» [4, с. 4]. Авторка переконана, що «...ніяких ілюзій щодо того, що всі сьгоднішні студійці обов'язково стануть акторами, тут не плекають. Але зерно добра, прилучення до прекрасного, упевнена, дасть добрі, щедри сходи» [4, с. 4].

Щодо діяльності театральної студії на базі Миколаївського академічного художнього драматичного театру, то маємо зазначити, що ця робота не мала системного бачення. З певних обставин ситуативність роботи студії вплинула і на популярність студії. Так, у певні періоди функціонування театру були набори в студію, які в кількісному еквіваленті перевищували 20 осіб. Керівниками кожного набору в студію призначалися провідні актори театру, які й вели усю роботу, запрошуючи на певні заняття майстрів сцени, народних артистів, для більш широкого розкриття перед студійцями секретів сценічної дії. Проте, ця робота почала сходити нанівець із за подій останніх п'яти років, а саме: початок 2019 року пандемії коронавірусу COVID-19, початок 2022 року російської агресії росії проти України, і як наслідок – російсько-українська війна, що точиться вже майже три роки. Пошкодження будівлі Миколаївського академічного художнього драматичного театру у вересні 2022 року взагалі поставило під питання функціонування закладу культури. Але колектив театру зразу ж відновив свою діяльність і не втратив свого глядача навіть у самі тяжкі періоди військових дій на території Миколаївської області. Маємо надію, що швидка перемога над ворогом поверне до міста молодь, яка з великим задоволенням знову буде активним учасником театральної студії Миколаївського художнього драматичного театру.

Досить вагомим внеском у професійне становлення майбутніх фахівців зі сценічного мистецтва є діяльність уже більше 20 років на теренах Миколаївщини Народного молодіжного аматорського театру «С.Т.У.К.» (Додаток Ж). Репрезентуючи творчу характеристику колективу, Л. Оспадова зазначає, що «С.Т.У.К.» – це молодіжний аматорський театр університету культури, який було засновано 2001 року у квітні на базі Миколаївської філії Київського національного університету культури і мистецтв. Театр «С.Т.У.К.» відкриває двері усім бажаючим без виключення (є вікові обмеження до 30 років бо театр молодіжний). Але навіть вік не є перешкодою для бажаючих активно працювати та виступати на сцені» [40, с. 33]. Характеризуючи специфіку роботи творчого колективу, авторка вказує на той факт, що «За графіком репетиції відбуваються три рази на тиждень. У межах проведення репетицій відбувається постановка голосу, пластичні вправи, заняття з вокалу, усе це відбувається весело та цікаво аби учасники театрального руху навчалися та спілкувалися із задоволенням. У процесі такої роботи народжуються певні етюди, що в подальшому стають основою для самодіяльних постановок. На вихідних до учасників театрального колективу приходять відомі особистості театральної справи, представники культурної еліти міста, аби поділитися секретами свого успіху на сцені» [40, с. 33]. Аналізуючи репертуарну політику аматорського народного театру «С.Т.У.К.», Л. Оспадова наголошує на тому, що «Спектаклі – це сам кропітка та складна робота театру: від задуму та написання сценарію до прем'єри спектаклю. У репертуарі театру за чотири роки – сім абсолютно нових спектаклі: дитяча казка «Летючий корабель», трагедія на соціальну тему боротьби з наркоманією «Одинока зірка», шоу-спектакль-дефіле «Пори року», музичний шоу-спектакль на історичну тематику «Вогні Сходу», сучасна молодіжна драма, що доходить до абсурду «Фарби життя», створений спільно з Федерацією аматорських Миколаївських театрів мюзикл «Одного разу в Миколаєві» та багато інших» [40, с. 33]. Також Л. Оспадова звертає увагу на той факт, що молодіжний театр став базою для фестивальної

роботи, а саме: «За п'ять років існування театру було дуже багато заходів у яких учасники колективу узяли участь: «Планета Миколаїв 8141» (м. Миколаїв), «Рампа – 2002, 2003» (м. Дніпро), «ТЕАТРОН – 2003» (м. Харків), «Від Гіпаніса до Борисфена – 2003» (м. Очаків), обласний огляд аматорських і народних театральних колективів імені Зарницької (2004-2005) (м. Первомайськ), «Театральна осінь – 2004» (м. Прилуки)» [40, с. 33].

Слід зазначити, що серед численної кількості вистав молодіжного народного театру «С.Т.У.К.» особливої уваги заслуговують проекти, що орієнтовано на соціальну проблематику. Такою виставою стала вистава «Соловейко з одним крилом» за участю дітей з інвалідністю. Характеризуючи соціальну виставу, М. Шкорубська зазначає, що «Вистава має на меті показати, що маленькі актори з інвалідністю – це передусім звичайні діти, які радіють життю, посміхаються, мріють дружити і бути потрібними» [66, с. 6]. Авторка наголошує на тому, що «Соловейко з одним крилом» – це не тільки соціальна вистава для дітей і дорослих, як це визначили автори проєкту. Головна ідея першої в Україні музично-драматичної громадської акції – перебороти булінг (знущальна поведінка підлітків у шкільному середовищі), цькування, суспільну байдужість до проблем дітей з особливими потребами. Ця вистава – одна з найважливіших перемог миколаївців, які підтримали проєкт на громадському бюджеті» [66, с. 6].

Деталізуючи сутність соціальної вистави «Соловейко з одним крилом», О. Івашко акценту увагу на тому, що «Казку написав лікар-психотерапевт Олег Романчук, а режисер-постановник Людмила Оспадова створила за нею п'єсу. Ролі у спектаклі поруч з акторами виконують діти з інвалідністю» [11, с. 16]. Сюжет, на думку авторки, досить простий: «...у родині соловейків народжується пташеня з одним крилом. Спочатку навіть батько з нерозумінням сприйняв появу. Не підтримала родину і пташина зграя, залишила зимувати. Та добрі люди допомогли соловейкам вистояти, а серця батьків зігріли малюка» [11, с. 16]. Розкриваючи особливості роботи

над виставою, Л. Оспадова у своєму інтерв'ю, зазначила, що «Для кожної дитини, яка грає у виставі, це велика подія в житті. Головну роль зіграв 11-річний Костянтин, який має серйозні ортопедичні проблеми і може пересуватися лише у спеціальних протезах. Костя у справжньому житті займається вокалом, акторським мистецтвом. Роль ніжної й тендітної дівчинки Вести-Осені-Зими зіграла 9-річна Аліна, яка має складні порушення, їй важко говорити, особливо рухаючись. Ролі солов'ят зіграли Артем, Ліза і Данько, які теж мають проблеми з опорно-руховим апаратом. Ролі дорослих зіграли актори молодіжного аматорського театру «С.Т.У.К.», а танцювали виконавці з колективу «Турде-форс» [11, с. 16].

Аналізуючи діяльність Миколаївських аматорських театрів, Л. Оспадова, наголошує на тому, що найбільш значущим досягнення діяльності молодіжного народного театру «С.Т.У.К.» слід вважати Відкрити міжнародний фестиваль аматорських театрів «Південні маски». На думку авторки «Ця подія сколихнула жителів міста та області. Організатори фестивалю Федерація аматорських Миколаївських театрів за підтримки Миколаївської обласної державної адміністрації, управління у справах сім'ї дітей та молоді Миколаївської міської ради, управління культури Миколаївської міської ради, Миколаївської філії Київського національного університету культури і мистецтв, Миколаївського академічного художнього драматичного театру. Фестиваль пройшов на високому рівні, надавши можливість як учасникам, так і глядачам отримати незабутні театральні враження» [40, с. 33].

Щодо впливу на формування позитивного іміджу сценічного мистецтва серед молоді міста та області, то маємо зазначити, що саме фестиваль «Південні маски» спонукав найкращій популяризації мистецтва театру (Додаток 3). Конкурувати по масштабу та видовищності з ним було важко, а участь зарубіжних колективів дозволила мати статус міжнародного та популяризувати українське театральне мистецтво далеко за межами нашої країни. Платформа фестивалю «Південні маски» стала творчою сходиною

для багатьох творчих самодіяльних театральних колективів. Численна кількість молодих людей, які захоплювалися театром, та й у цілому сценічним мистецтвом, знайшли у межах фестивалю і підтримку, і педагогічні настанови, і саме головне – переконалися, що сцена – це їх майбутнє. Слід також додати, що фестиваль «Південні маски» завжди був загальноміським заходом у якому брали участь сотні прихильників театального мистецтва, а вистави, що репрезентували колективи, надавали змогу миколаївському глядачеві знайомитися з різними жанрами сучасного театального мистецтва.

Фестиваль виховав досить значну плеяду театального журі, журналістів, театральних критиків, які зараз є досить успішними людьми у сфері театального мистецтва. Так. Серед численної кількості представників театальної критиків, що були долучені до роботи фестивалю, суттєво увиразнюється О. Жатько. Авторка у своїй статті про артистичний розвиток Миколаївщини звертає увагу на той факт, що, не дивлячись на широку популярність фестивалю, його все ж таки довелося закрити. Авторка констатує, що «2005 року на перший фестиваль зібралися представники із усіх куточків України та навіть із-за кордону – Польщі, Болгарії, Росії. За десять років існування «Південних масок» фестиваль отримав статус міжнародного, але це все одно не врятувало його від закриття. Причиною стали фінансові складнощі, оскільки організація такого масштабного проекту вимагала відповідних витрат, а вони збільшувалися з кожним роком» [8, с. 154].

У статті «Миколаїв прощався з «Південними масками» Н. Христова наводить певний підсумок десятилітнього фестивалю, а саме: «2005 року дуже зраділа, що з'явився такий фестиваль, який задумала та стала проводити асоціація аматорських театрів на чолі з її керівником Артемом Свистуном. Зробивши декілька вдалих кроків, театральне свято переросло в усеукраїнське, потім – міжнародне і від цього цілком заслужено Миколаїв почали називати театальною Меккою українського аматорського мистецтва.

За 10 років тут побувало 135 творчих колективів, дві з половиною тисячі учасників, а скільки глядачів – і підрахувати тяжко. У 2012-2013 роках фестиваль «Південні маски» перебрався на берег Чорного моря та отримав обриси субрегіонального. Театральне дійство відкривалося у Миколаєві, потім перебиралося до Очакова, Коблево, м. Южний і закінчувалося в Одесі. Активну підтримку фестивалю надавала миколаївська мерія та облдержадміністрація. Але потім настали тяжкі часи – відсутність грошей, війна. 2014 театральне свято взагалі не проводилося. Всеукраїнська культурно-художня акція такого масштабу вимагала фінансування на державному рівні. Тому 2015 року організатори вирішили провести прощальний фестиваль. У ньому взяло участь 37 театральних колективів, 600 юних акторів та актрис, більше 20 членів журі. У межах фестивалю було показано 42 спектаклі, включаючи святкові дійства» [62, с. 4].

Якщо аналізувати фестивальний рух Миколаївщини та його внесок у популяризацію сценічного мистецтва, то не можемо не відзначити Всеукраїнський фестиваль театрального мистецтва «Від Гіпаніса до Борисфена» (Додаток 3). Цей фестиваль проводився під патронатом, на той час, Миколаївської обласної державної адміністрації. На жаль, на період воєнного стану в Україні дуже велика кількість фестивалів, що проводилися на Півдні України не проводяться. Але історія свідчить, що цей фестиваль мав своїх учасників та своїх поціновувачів. У своїй статті «Театральна феєрія на Чорному морі» І. Решетняк зазначає: «Наприкінці червня – на початку липня Миколаївський обласний центр народної творчості та культурно-освітньої роботи вже двадцять другий раз запросив аматорів із усієї України. Цьогоріч – у чорноморське курортне містечко Очаків, яке на кілька днів набуло статусу театральної столиці. У конкурсній програмі свою творчість презентували 30 народних та зразкових, дорослих, молодіжних, студентських і дитячих колективів із 15 областей. Миколаївщину захищали десять володарів гран-прі та лауреатів перших місць обласного конкурсу аматорських театрів «Миколаївська Мельпомена» [48, с. 4].

Заслуговує на увагу у контексті організації професійного самовизначення у царині сценічного мистецтва і діяльність Народного молодіжного театру «Парадокс» Обласного палацу культури міста Миколаєва (Додаток Д, Д.1, Д.2, Д.3). На офіційній сторінці закладу культури зазначається, що «Обласний палац культури – культурно-мистецький та дозвіллевий центр Миколаївської області, головним завданням якого є збереження, розвиток та популяризація української національної культури, розвиток усіх видів та жанрів аматорського мистецтва, створення та організація діяльності клубних формувань, задоволення культурно-дозвіллевих потреб населення» [35, с. 1]. Щодо діяльності самого Народного молодіжного театру «Парадокс», то у загальному контексті інформується, що «Народний молодіжний театр «Парадокс» був заснований в 1999 році. З березня 2008 року колектив базується в Обласному Палаці Культури, де в перший рік втілює постановку Театральної фантазії Г. Горіна «Дім, який побудував Свіфт». Колектив втілює постановку вистави «Королівські ігри» за п'єсою Г. Горіна, «Граємо в дружну сім'ю» М. Камоллетті, «Той самий Мюнхгаузен» Г. Горіна, Людина, яка платить Іва Жаміака. Учасники колективу виступають в якості провідних акторів обласних та міських концертів. У 2009 році театру було присвоєно звання «народний» [35, с. 1].

Детальне ознайомлення із специфікою діяльності колективу засвідчує, що «Парадокс» щорічно дарує глядачам нові уявлення. Драма Л. Демська «Повернення в нікуди», Казкова феєрія Ганса Христіана Андерсен «Райський Сад», музична драма Є. Шварц «Тінь», театр абсурду Е. Іонеско «Король помирає», спроба втілення творів Есхіла в зоні військових дій О. Косенков «Вихід». Жодна новорічна казка не обходила без виступів театру «Парадокс». «Операція «З Новим Роком», «Фабрика новорічних зірок», «Час чудес», «Таємниця сніговика», «Дзеркальна фантазія в новорічну ніч», «Новорічні пригоди щура або дуже банальна історія?», «Як Іван за снігом ходив», «Чарівні пригоди в Смарагдовому місті» – це лишень частина

святкових програм, які засвідчують значущий творчий доробок колективу» [35, с. 1].

Загалом, характеризуючи колектив театру «Парадокс», наголошується на тому, що «Народний молодіжний театр «Парадокс» переможець багатьох конкурсів і фестивалів театрального мистецтва. Лауреат Всеукраїнського фестивалю «Від Гипаніса до Борисфена»; лауреат фестивалю «Чорноморська хвиля»; Лауреат обласного театрального фестивалю – огляду ім. Є. Зарницької; Лауреат міжнародного фестивалю «Південні маски» в номінації «Краща режисура», «Краща чоловіча роль першого плану» (двічі), «Краща жіноча роль другого плану», «Краща жіноча роль першого плану», «Краще оригінальне рішення», «Кращий акторський ансамбль», володар Гран-прі; лауреат обласного огляду народної творчості Миколаївщини. Переможець в номінації «Приз глядацьких симпатій» та «Краща жіноча роль другого плану» V міжнародного фестивалю «ЛіхтАрт». Сьогодні народний молодіжний театр «Парадокс» – це дружна сім'я, спілкування якій давно вийшло за межі Обласного палацу. Але незмінним залишаються теплі стосунки і творча атмосфера під сліпучим сяйвом сценічних прожекторів» [35, с. 1].

Щодо творчої діяльності театру «Парадокс», то варто звернути увагу на статтю Ю. Коваленко у якій зазначається, що «У театрі зібралися досить неординарні особистості: студенти, школярі, молоді люди різних професій. Дивлячись на акторів, розумієш, як складно працювати в театрі. Для початку – морально. Кожна людина «вибирає» собі життя на певний проміжок часу. Так би мовити у театралів чотири основних варіанти поведінки: домашнє життя, навчання, праця, гра! За лічені секунди комунікабельна та енергійна особистість перетворюється на старого скнару, або вбивцю, злодія тощо...» [17, с. 4]. Надалі авторка наводить слова керівника театру Лілії Гупало, а саме: «Саме цікаве, те, що зараз відбувається у нашому театрі. За плином часу, а це дев'ять років, до нашого театру приходять діти наших акторів, які колись тут займалися, але за сімейними обставинами змушені

були залишити театр. Хоча слід зазначити, що дуже багато приходить аби бути присутніми на репетиціях, виступах, зарядитися енергією, згадати молодість» [17, с. 4].

Слід зазначити, що саме з керівника аматорського театального колективу починається ґрунтовна робота щодо відкриття таїни театру та в цілому сутності сценічного мистецтва. Характеризуючи особистісні та професійні якості керівника Народного молодіжного театру «Парадокс», можемо констатувати, що Гупало Лілія Володимирівна у 2001 році закінчила Миколаївське державне вище училище культури за спеціальністю «Народна художня творчість» і здобула кваліфікацію організатора культурно-дозвілдової діяльності, організатора театралізованих, народних свят і обрядів, диплом з відзнакою. У 2006 році закінчила Миколаївську філію Київського національного університету культури і мистецтв і отримала повну вищу освіту за спеціальністю «Культурологія» та здобула кваліфікацію культуролога, педагога-організатора дозвілля. З 2001 року працює у Миколаївському фаховому коледжі культури та мистецтв. З 2004 року штатний викладач училища. Викладає «Режисуру театралізованих заходів», «Акторську майстерність», «Сценічну мову». Чинна голова ЦК «Режисерсько-культурологічних дисциплін» Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв.

З листопада 2002 року Л. Гупало є керівником аматорського молодіжного шоу-театру «Парадокс» Морського культурного центру Державного підприємства Миколаївській морській торговельний порт. У 2006 році Л. Гупало стала переможцем Всеукраїнського огляду-конкурсу культурно-освітніх закладів у номінації «Кращий молодий працівник культурно-освітнього закладу». У роботі з молоддю керівник постійно впроваджує інноваційні методи співпраці. Періодично проводить майстер-класи з основ режисури, сценічної мови та акторської майстерності для керівників аматорських театральних колективів області. Член журі театральних фестивалів та конкурсів розмовного жанру.

Професіоналізм та особиста організованість забезпечили Л. Гупало очолити режисерську роботу на таких обласних та міських заходах як День Прапора, День Незалежності, День захисника України, День працівників сільського господарства, День пам'яті Героїв Небесної Сотні, День пам'яті жертв Голодоморів; урочистостей, присвячених Т. Г. Шевченку, В. Чорноволу; Новорічних вистав для дітей Миколаєва та області. Головною життєвою метою Л. Гупало ставить піднесення ролі молодого творчої людини в громадсько-політичному, культурному житті держави, у розвитку демократизації суспільства.

Проведений аналіз діяльності Народного молодіжного театру «Парадокс» дає підстави стверджувати, що система неформальної театральної освіти, яка реалізується у межах означеного колективу, у першу чергу залежить від особистих і професійних планів керівника колективу. А так як Л. Гупало є палким поціновувачем театрального мистецтва, та реалізує цей напрям не лише в умовах неформальної, а й формальної мистецької освіти (викладач Миколаївського коледжу культури і мистецтв), то цілком очевидно, що учасники творчого колективу в перспективі обирають спеціальність «Сценічне мистецтво» та в подальшому планують розвивати особистісні уподобання на навички саме за цим фахом.

Таким чином, узагальнюючи аналіз неформальної підготовки фахівців із сценічного мистецтва Миколаївщини, можемо зродити такі висновки, а саме:

1) Наявність на території міста Миколаєва мистецьких закладів театрального профілю сприяло розвитку неформальної мистецької освіти у межах якої набуло широкої популярності сценічне мистецтво. Численні творчі різновікові колективи, на базі яких відбувається опанування азами театрального мистецтва, створили гарні передумови для того аби місто Миколаїв віднедавна визналося містом театральним;

2) Популярність студії, що функціонує у Миколаївському національному українському театрі драми і музичної комедії «Академія пані

Куліси» та театральної студії Миколаївського академічного художнього драматичного театру спонукають до широко доручення учнівської молоді до сучасного театрального мистецтва та в перспективі обрання спеціальності «Сценічне мистецтво» як майбутньої сфери професійної діяльності;

3) Функціонування на території Миколаївської області низки театральних фестивалів спонукає до популяризації театрального мистецтва серед широких мас та створює сприятливі умови для практичної перевірки учасниками аматорського театрального руху своїх особистісно-професійних пошуків мистецького саморозвитку та самостворення;

4) Діяльність самодіяльних театральних колективів, таких як наприклад народний молодіжний театр «Парадокс», сприяють розвитку аматорського театрального руху на Миколаївщині; створюють сприятливі мистецько-педагогічні умови для творчого саморозвитку підростаючого покоління, молодих українців, які бажають змінити своє життя на краще; створюють відповідне мистецьке середовище для формування заявки на перспективи професійної самореалізації у межах освітніх програм із «Сценічного мистецтва»;

5) Активна соціально-мистецька діяльність на Миколаївщині спонукає до розвитку та підтримки сфери театральної неформальної освіти у межах територіальних селищних рад, громад, що є запорукою розвитку соціально-культурної сфери області та у цілому регіону.

Проблема неформальної підготовки фахівців із сценічного мистецтва Миколаївщини актуалізувала питання аналізу підходів щодо реалізації формальної мистецької світи у межах спеціальності «Сценічне мистецтво» на Миколаївщині, чому і буде присвячено наступний підрозділ магістерської роботи.

2.3. Підготовка фахівців зі сценічного мистецтва на базі Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв

Узагальненням роботи щодо представлення характеристики ступеневої підготовки фахівців сценічного мистецтва на Миколаївщині буде проведення дослідження відповідного процесу у межах функціонування Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв (Додаток А, Б, В). Маємо зазначити, що станом на вересень 2024 року Миколаївський коледж культури і мистецтв Миколаївської обласної ради – єдиний навчальний заклад на території Миколаївської області, який займається підготовкою фахівці із спеціальності «Сценічне мистецтво». Враховуючи особливості формальної мистецької освіти, проаналізуємо детально усі компоненти означеного процесу та з'ясуємо умови, що забезпечують означений процес.

Починаючи аналіз науково-методичних підходів щодо реалізації програми професійної підготовки майбутніх фахівців із сценічного мистецтва на базі Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв, маємо зазначити, що основу означеного процесу становить нормативно-правове, програмне забезпечення та його змістове наповнення, практична реалізація у межах фахової перед вищої освіти.

Щодо аналізу нормативно-правового забезпечення, що варто звернути увагу на публікацію Р. Курок, яку присвячено дослідженню тенденцій розвитку фахової перед вищої освіти у сучасних умовах. Дослідник акцентує увагу на тому, що «Однією з тенденцій розвитку фахової передвищої освіти на сучасному етапі є завершення процесу її нормативно-правового визначення та впровадження нових законодавчих положень в освітню діяльність з метою приведення функціонування закладів фахової передвищої освіти до вимог національного та європейського освітнього простору» [23, с. 42]. Надалі автор наголошує на тому, що «...відповідно до положень нової редакції Закону України «Про освіту», фахова передвища освіта була виокремлена в самостійну невід'ємну складову системи освіти.

Наслідком цього стало позбавлення технікумів та коледжів, що готували фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст», статусу закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації» [23, с. 42]. Аналізуючи нормативно-правову ініціативу Міністерства освіти і науки України, автор констатує: «З метою реформування системи підготовки молодших спеціалістів, приведення її до вимог національних та міжнародних нормативно-правових актів, вирішення поточних проблем та підвищення рівня надання освітніх послуг технікумами та коледжами, а також на виконання норми, передбаченої абзацом другим підпункту 2 пункту 6 Розділу XII Закону України «Про освіту», було підготовлено проект Закону України «Про фахову передвищу освіту», який було прийнято Верховною радою України в червня 2019 року» [23, с. 43]. Характеризуючи означений Закон України, Р. Курок пропонує пояснення перспектив функціонування закладів фахової перед вищої освіти, а саме: «Відповідно до положень цього закону, технікуми та коледжі, які раніше мали статус вищих навчальних закладів I та II рівня акредитації, повинні бути реорганізовані та на їх базі створені «фахові коледжі – заклади фахової передвищої освіти або структурні підрозділи закладів вищої освіти, інших юридичних осіб, які провадять освітню діяльність, пов'язану із здобуттям фахової передвищої освіти, можуть проводити дослідницьку та/або творчу мистецьку, та/або спортивну діяльність, забезпечують поєднання теоретичного навчання з навчанням на робочих місцях» (Верховна Рада України. Законодавство України, 2019)» [23, с. 43].

Наведена нормативно-правова норма цілком регламентує і діяльність Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв у частині професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва. Наступною важливою складовою процесу професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва є освітньо-професійна програма. Проаналізуємо означений документ.

Освітньо-професійна програма фахової перед вищої освіти із спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» знаходиться у межах галузі знань «Культура і мистецтво» та передбачає по завершенню навчання отримання випускниками освітньої кваліфікації «Фаховий молодший бакалавр з сценічного мистецтва». У передмові до освітньо-професійної програми зазначається, що «Освітньо-професійна програма у сфері фахової передвищої освіти – єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення визначених результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої та професійної кваліфікації. Освітньо-професійна програма «Сценічне мистецтво» розроблено на основі стандарту фахової передвищої освіти затверджено наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 10.06.2021 №414 «Про затвердження стандарту фахової передвищої освіти за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво», вводиться в дію з 2023/2024 навчального року. Освітньо-професійна програма «Сценічне мистецтво» є нормативним документом МФККМ, що регламентує зміст, організацію, навчальне, методичне забезпечення освітнього процесу за освітньо-професійним ступенем фаховий молодший бакалавр та спеціальністю 026 Сценічне мистецтво, галузі знань 02 Культура і мистецтво» [38, с. 3].

Метою освітньо-професійної програми є підготовка кваліфікованих фахівців, здатних до виконавської діяльності у сфері сценічного мистецтва: артистів театру, розмовного жанру, організаторів театралізованих народних свят і обрядів, організаторів культурно-дозвілдової діяльності, керівників аматорського театального колективу тощо; формування фахових компетентностей для успішного здійснення професійної діяльності та підготовка здобувачів освіти для подальшого навчання за обраною спеціальністю.

Характеризуючи освітньо-професійну програму спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» потребують детального аналізу та основні її

компоненти, а саме: об'єкт вивчення та діяльності; цілі навчання; теоретичний зміст предметної області; методи, методики та технології; інструменти та обладнання; особливості освітньо-професійної програми.

Щодо об'єкту вивчення та діяльності, то освітньо-професійною програмою передбачено, що у своїй сутності – це процеси та явища в сценічному мистецтві; теорія та практика сценічного мистецтва. Основними цілями навчання студентів спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» визначено: формування компетентностей, пов'язаних зі створенням та/або відтворенням номерів сценічного мистецтва, знаходженням творчих рішень або відповідей на практичні проблеми в галузі сценічно-видовищного мистецтва, здійсненням виховної діяльності в умовах дозвілля. Теоретичний зміст предметної області ґрунтується на вивченні: історії, теорії, принципів, школи, системи, методики сценічного мистецтва; вивчення виконавських традицій європейської, світової та національних культур; пізнанні та розумінні української культурної спадщини; виконавської практики у сфері сценічного мистецтва; творчо-організаційної роботи з аматорським творчим колективом.

Деталізуючи методи, методики та технології навчання, варто звернути увагу на методичний комплекс, який передбачає використання: методів за джерелом інформації (словесні, наочні, практичні); інформаційно-комунікаційної технології; інтерактивної технології; методів, технологій відтворення сценічного тексту; методів організації та впровадження моделювання виконавської діяльності; вміння проводити аналіз конкретної проблеми, знаходження альтернативної дії. Для забезпечення результативної підготовки фахівців сценічного мистецтва у межах реалізації означеної освітньо-професійної програми передбачено використання відповідних інструментів та обладнання, а саме: комп'ютерне та програмне забезпечення; аудіо та мультимедійні засоби; інформаційні та комунікаційні технології; сценічні прилади та обладнання; споруди.

Особливістю освітньо-професійної програми «Сценічне мистецтво» є те, що фахова передвища освіта та професійна підготовка в галузі сценічного мистецтва відбувається із реалізацією значної складової практичних занять та різноманітних практик (Організація театралізованих народних свят та обрядів (практикум), Організація культурно-дозвіллевої діяльності (методика та практикум), Виробнича практика), що забезпечує фахову підготовку здобувача відповідної освіти.

Серед орієнтовних компетентностей випускника варто звернути увагу саме на спеціальні компетентності, що стосуються перспектив професійної діяльності, а саме:

- Здатність використовувати знання та розуміння традиційних та сучасних культурно-мистецьких процесів і практик у власній професійній діяльності.
- Здатність застосовувати акти законодавства та правові норми охорони праці і безпеки життєдіяльності, авторського і суміжних прав в галузі сценічного мистецтва.
- Здатність застосовувати фахову термінологію.
- Здатність створювати художній образ або організовувати сценічний проект.
- Здатність інтегрувати знання з інших видів мистецтва до власної мистецької практики.
- Здатність працювати з текстами, розуміти/генерувати творчу ідею, задум, завдання режисера (постановника) та втілювати/виконувати їх у сценічній діяльності.
- Здатність використовувати спеціальні технічні засоби, новітні інформаційні й цифрові технології в процесі реалізації художнього задуму або реалізації сценічного проекту.
- Здатність знаходити організаційні рішення для виконання поставлених професійних завдань у сфері сценічного мистецтва.

- Здатність контролювати рівень та оцінювати якість власних навчальних та творчих результатів.
- Здатність презентувати результати своєї творчої (сценічної та/або організаційної) діяльності.
- Здатність використовувати елементарні знання музичної грамоти та практичні навички гри на музичному інструментів під час створення сценічного проекту.
- Здатність організувати та провадити індивідуальний та/або колективний репетиційний процес в умовах сценічної діяльності, у тому числі під час впровадження організованого дозвілля.
- Здатність передавати знання, застосовувати професійні та педагогічні методи, підходи, технології, знання вікової психології в умовах роботи з аматорським колективом.
- Здатність до професійного просування власних творчих компетентностей на ринку праці.

Реалізація комплексу компетнецій у процесі професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва передбачає отримання певних результатів навчання, серед переліку яких особливого значення надано опануванню навиків:

- Спілкуватись державною мовою усно і письмово в процесі навчання та виконання завдань.
- Володіти іноземною мовою на рівні, необхідному для виконання типових професійних завдань.
- Знати загальне та спеціальне законодавство, загальні вимоги дотримання авторських та суміжних прав, захисту персональних даних, правил розповсюдження інформації.
- Працювати в колективі/з колективом, будувати ефективну комунікацію в професійному середовищі для досягнення спільних творчих цілей.
- Застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення, інформаційні та комунікаційні технології для досягнення професійних цілей.

- Демонструвати готовність до професійної діяльності за спеціальністю.
- Використовувати у практичній діяльності теоретичні знання, фахову термінологію, традиційні й сучасні культурно-мистецькі практики.
- Застосовувати базові професійні технічні прийоми, методики, підходи, елементи сценічної мови для створення художніх образів або сценічних, інших творчих проектів.
- Працювати автономно та в команді для виконання завдань у межах визначених строків.
- Застосовувати принципи побудови сценічної дії з урахуванням загальної концепції творчого проекту та/або художнього/режисерського задуму.
- Проводити ідейно-тематичний аналіз літературного твору/сценарію під час організації/реалізації сценічного проекту.
- Володіти базовими навичками написання сценарію будь-якого твору/заходу сценічного мистецтва.
- Застосовувати базові знання музичної грамоти та елементарні навички гри на музичному інструменті під час репетиційного процесу при створенні сценічних та інших творчих проектів.
- Знати та вміти попереджати професійне травмування та надавати першу домедичну допомогу.
- Самостійно організовувати та провадити індивідуальний та колективний репетиційний процес з різними групами учасників, у тому числі в умовах організованого дозвілля.
- Застосовувати стандартні методи, форми, прийоми організації роботи аматорського колективу, формувати репертуар аматорського сценічного колективу/групи.
- Презентувати результати своєї професійної діяльності.

Беззаперечної уваги потребує аналіз навчальних компонентів – навчальних дисциплін, що забезпечують реалізацію успішної професійної підготовки фахівців спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» та формують

спеціальні компетентності. Загальний перелік навчальних дисциплін передбачає, що студенти упродовж усього терміну навчання успішно опанують таким предметами як: «Режисура театралізованих заходів», «Сценарна майстерність», «Основи сценічної мови», «Сценічна мова (практикум)», «Основи акторської майстерності», «Основи сценічної пластики», «Театральне мистецтво», «Історія свят та обрядів», «Основи гриму і макіяжу», «Звукове і музичне оформлення театралізованих народних свят та обрядів», «Декоративно-художнє оформлення театралізованих народних свят та обрядів», «Театр естрадних мініатюр», «Основи музичної грамоти», «Постановка голосу», «Музичний інструмент», «Організація культурно-дозвілєвої діяльності (методика та практикум)», «Організація театралізованих народних свят та обрядів (практикум)», «Вдосконалення творчих здібностей», «Основи PR, самопрезентація і SMM».

- Також слід звернути увагу на вибірккові освітні компоненти, що суттєво розширюють професійний кругозір майбутніх фахівців сценічного мистецтва. Цьому процесу сприяє вибір студентами та подальше опанування такими освітніми компонентами як: «Майстерність ведучого естради», «Майстерність диктора телерадіопередач», «Історія костюма», «Історія музики», «Музика в масовому святі», «Культура Миколаївського регіону», «Етнографічна діяльність», «Історія естрадного мистецтва», «Методика керівництва аматорським колективом», «Івент-технології», «Основи менеджменту соціокультурної сфери», «Основи управління закладами культури», «Основи маркетингу», «Культура та етика професійної поведінки».

Відповідно до вимог освітнього процесу особливої уваги потребує кадрове забезпечення, а тому реалізацію освітньо-професійної програми 026 «Сценічне мистецтво» на базі Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв забезпечують педагогічні працівники, які мають вищу кваліфікаційну категорію (в тому числі мають педагогічне звання: «старший викладач», «викладач-методист»; науковий ступінь: кандидат філологічних

наук, кандидат культурології; кандидат мистецтвознавства; вчене звання: доцент; почесне звання: «Заслужений працівник освіти України», «Заслужений працівник культури України»). Відповідність кваліфікації педагогічного працівника визначається спеціальністю згідно з документом про вищу освіту або науковий ступінь.

Якщо деталізувати педагогічний склад циклової комісії «Режисерсько-культурологічних та інформаційно-документознавчих дисциплін» Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв, то маємо зазначити, що освітній процес на цикловій комісії забезпечують педагоги, які мають багатий професійний та педагогічний досвід, а саме:

- Мицик С. В. – заслужений працівник культури України, викладач спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, кандидат культурології – директор Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв. Основні дисципліни: «Культурологія», «Історія свят та обрядів», «Театральне мистецтво»;

- Кузьменко О. М. – викладач-спеціаліст вищої категорії, старший викладач, завідувачка навчально-творчої лабораторії організації та методики КДД та культурології. Дисципліни: «Організація та методика КДД», «Навчальна практика з КДД», виробнича практика;

- Гупало Л. В. – викладач-спеціаліст вищої категорії, старший викладач, голова циклової комісії, Дисципліни: «Основи акторської майстерності», «Режисура театралізованих заходів», «Сценарна майстерність»;

- Жарікова Л. О. – викладач-спеціаліст вищої категорії. Дисципліни: «Сценічна мова», «Основи акторської майстерності»,

- Павліщев О. О. – викладач-спеціаліст I категорії. Дисципліни: «Акторська майстерність», «Режисура театралізованих заходів»;

- Розмариця С. О. – викладач-спеціаліст. Основні дисципліни: «Організація та методика КДД», «Організація КДД (практикум)», «Сценічна мова», «Майстерність ведучого естради»;

- Мельниченко В. П. – викладач-спеціаліст. Дисципліни: «Організація театралізованих народних свят і обрядів», «Культура профповедінки», «Основи акторської майстерності», «Основи сценічної мови»;

Викладачі-погодинники:

- Каськова Г. Л. – викладач-спеціаліст. Дисципліни: «Педагогіка та психологія»;

- Деркач М. Є. – викладач-спеціаліст II категорії. Дисципліни: «Сценарна майстерність», «Методика керівництва аматорським колективом»;

- Азаренко О. В. – викладач-спеціаліст вищої категорії, викладач-методист. Дисципліна: «Основи гриму та макіяжу», «Декоративно-прикладне оформлення масових заходів»;

- Тимченко А. М. – «Звукове та музичне оформлення»;

- Лавренюк В. О. – «Майстерність артисту театру ляльок».

Щодо матеріально-технічного забезпечення, фахової підготовки здобувачів освіти освітньо-професійної програми «Сценічне мистецтво», то воно відповідає встановленим ліцензійним умовам. Викладання навчальних дисциплін освітньо-професійної програми здійснюється у спеціалізованих кабінетах, які оснащені належним обладнанням та необхідним інструментарієм. Площі приміщень, що використовуються у освітньому процесі, відповідають санітарним нормам, вимогам правил пожежної безпеки. До матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу Коледжу входять:

- два навчальні корпуси;
- навчальні кабінети;
- спеціалізовані лабораторії;
- комп'ютерні лабораторії;
- гуртожиток;
- їдальня;
- точки бездротового доступу до мережі Інтернет;

- мультимедійне обладнання;
- спортивна зала;
- медичний пункт.

Загалом статистичні дані по діючому контингенті студентів 1-4 курсів спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» свідчать, що загальна кількість студентів знаходиться у межах 62 осіб (з урахуванням 16 осіб заочної форми навчання). Щорічні випуски спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» коливаються у межах 14-17 осіб, що є недостатньою для забезпечення потреб закладів культури Миколаївської області. А якщо врахувати сучасний стан культури на Півдні України, коли на деокупованих територіях практично не збереглися заклади культури, коли у період активних бойових дій багато фахівців культурної сфери виїхали, або на Північ України, або взагалі за кордон, то ситуація практично критична.

Проблема підготовки фахівців сценічного мистецтва поки ще не набула суспільного розголосу. На певному етапі заклади культури будуть забезпечені молодшими бакалаврами спеціальності 026 «Сценічне мистецтво», але з часом ці фахівці забажають отримати підвищення, або збільшення заробітної плати. Це все буде можливе за умови підвищення рівня професійної кваліфікації. Підвищення рівня професійної кваліфікації можливе за умови продовження навчання у закладі вищої освіти. Однак, на території міста Миколаєва та Миколаївської області станом на 01.09.2024 року жодного закладу III-IV рівня акредитації мистецького профілю не функціонує. На жаль, цю проблему не усвідомлює Управління культури, національностей та релігії Миколаївської обласної військової адміністрації та веде політику пристосування до умов. Державна інституція повинна була б перейматися перспективами розвитку Миколаївщини, які напряду пов'язані із проведенням масових мистецьких заходів, відновлення та функціонування закладів культури, створення мережі культурних центрів, що зможуть у перспективі видозміни соціально-культурний побут городян і населення області.

Чи є в цій перспективі місце для майбутніх фахівців сценічного мистецтва, непевно, не потребує переконання. Особливої уваги набуває проведення профорієнтаційної роботи у Миколаївському фаховому коледжі культури і мистецтв у межах якої буде сформовано відповідне мотиваційне середовище, що забезпечить переконання молодих людей у перспективності обраного фаху. А традиції і досвід педагогічного колективу закладу зможуть задовольнити бажання багатьох амбітних молодих людей і спонукати до втілення їх мрій на провідних сценах не лише Миколаївщини, а й у цілому країні та за кордоном.

Узагальнюючи аналіз підготовки фахівців із спеціальності «Сценічне мистецтво» на базі Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв, можемо зазначити, що функціонування навчального закладу, та, безпосередня, підготовка фахівців означеного профілю, створює сприятливі умови для функціонування низки закладів культури на території міста Миколаєва та Миколаївської області. Покриваючи першочергові запити на підготовку фахівців із сценічного мистецтва для закладів культури, Миколаївських фаховий коледж культури і мистецтв залишається єдиним навчальним закладом, що має ліцензію на відповідну освітню діяльність. Нововведення Міністерства освіти і науки України у частині підтримки вітчизняної професійної, професійно-технічної освіти спонукали до широкого залучення талановитої молоді до навчання на спеціальності 026 «Сценічне мистецтво». Співпраця Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв із провідними театрами міста Миколаєва та закладами культури Миколаївської області спонукають до працевлаштування випускників спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» та реалізацію особистісно-професійних траєкторій у межах культурно-дозвілдової, театральної діяльності, у форматах естради та шоу-програм. Будучи дотичними до структури фінансування сфери культури Миколаївської області, Миколаївський фаховий коледж культури і мистецтв упевнено

реалізує програму підготовки фахів сценічного мистецтва за запитів міста Миколаєва та Миколаївської області.

Висновки до розділу 2

Аналіз функціонування профільних класів із сценічного мистецтва на базі спеціалізованих закладів середньої освіти Миколаївщини дає підстави констатувати факт відсутності широкої мережі зазначених класів. Реорганізація дошкільної освіти суттєво вплинула й на подальший розвиток мистецької освіти, а оптимізація закладів дошкільної освіти спричинила відтік професійних кадрів, педагогічних працівників, які опікувалися питанням виховання підростаючого покоління засобами театрального мистецтва. Відповідно, формування інтересу до театрального мистецтва та зацікавлення подальшим вивченням основ театрального мистецтва стало дедалі складнішою задачею, вирішення якої потребує докорінного переосмислення самої ідеї популяризації театрального мистецтва. Єдиним навчальним закладом із певними традиціями мистецької освіти саме у контексті сценічного мистецтва залишається Миколаївський ліцей «Академія дитячої творчості» Миколаївської міської ради Миколаївської області (у минулому Загальноосвітня середня спеціалізована школа мистецтв і прикладних ремесел). Саме на базі цього навчального закладу організовано роботу профільних класів із сценічного мистецтва. Починаючи з першого класу і аж до одинадцятого (випускного) за вільним вибором учнів проводилася робота щодо залучення учнів до основ сценічного мистецтва та зокрема – театрального.

Дослідження неформальної підготовки фахівців із сценічного мистецтва Миколаївщини, надало можливість встановити, що наявність на території міста Миколаєва мистецьких закладів театрального профілю сприяло розвитку неформальної мистецької освіти у межах якої набуло широкої популярності сценічне мистецтво. Численні творчі різновікові колективи, на базі яких відбувається опанування азами театрального мистецтва, створили гарні передумови для того аби місто Миколаїв віднедавна визначалося містом театральним. Популярність театральних студій,

що функціонують на базі Миколаївських театрів спонукають до широко доручення учнівської молоді до сучасного театрального мистецтва та в перспективі обрання спеціальності «Сценічне мистецтво» як майбутньої сфери професійної діяльності. Функціонування на території Миколаївської області низки театральних фестивалів спонукає до популяризації театрального мистецтва серед широких мас та створює сприятливі умови для практичної перевірки учасниками аматорського театрального руху своїх особистісно-професійних пошуків мистецького саморозвитку та само становлення. Діяльність самодіяльних театральних колективів, сприяють розвитку аматорського театрального руху на Миколаївщині; створюють сприятливі мистецько-педагогічні умови для творчого саморозвитку підростаючого покоління, молодих українців, які бажають змінити своє життя на краще; створюють відповідне мистецьке середовище для формування заявки на перспективи професійної самореалізації у межах освітніх програм із «Сценічного мистецтва»;

Підготовка фахівців зі спеціальності «Сценічне мистецтво» на базі Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв створює сприятливі умови для функціонування низки закладів культури на території міста Миколаєва та Миколаївської області. Миколаївських фаховий коледж культури і мистецтв залишається єдиним навчальним закладом, що має ліцензію на відповідну освітню діяльність. Співпраця Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв із провідними театрами міста Миколаєва та закладами культури Миколаївської області спонукають до працевлаштування випускників спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» та реалізацію особистісно-професійних траєкторій у межах культурно-дозвілдової, театральної діяльності, у форматах естради та шоу-програм.

ВИСНОВКИ

1. Обґрунтовано понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження означеної проблеми, на основі проведеного порівняльного аналізу встановлено, що поняття «підготовка» розглядається науковцями здебільшого у контексті «професійна підготовка». Від цього уся подальша робота щодо аналізу основних понять набула ознаки професійно-орієнтованого процесу. Встановлено, що поняття «фахівець» у більш розширеному тлумаченні – це працівник, що отримав підготовку до обраного ним виду трудової діяльності у професійному навчальному закладі. Відтак фахівець у сфері сценічного мистецтва може реалізувати у різноманітних видах професійної діяльності: виконавській, постановочній, адміністративно-менеджерській, сценарно-драматургічній, аналітично-критичній, педагогічній, популяризаторській та іншій.

2. Досліджено історико-культурні засади розвитку та визначено періоди становлення спеціальності «Сценічне мистецтво» на Миколаївщині. Історико-системний аналіз розвитку та становлення спеціальності «Сценічне мистецтво» на Миколаївщині забезпечив обґрунтування трьох періодів у межах яких і відбувалося становлення та розвиток професійної підготовки фахівців сценічного мистецтва на Миколаївщині, а саме: *Період самодіяльної театраль-но-клубної роботи*. Нижня межа періоду (1954 рік) – обумовлюється започаткуванням на базі Миколаївського технікуму підготовки культосвітніх працівників підготовки клубних працівників, керівників театральних самодіяльних колективів. Верхня межа періоду (1974 рік) – обумовлюється трансформацією клубної роботи у режисуру клубної роботи. *Період режисури масових клубних заходів*. Нижня межа періоду (1974 рік) – обумовлюється запровадженням у підготовку фахівців клубної роботи значної кількості професійно-режисерської підготовки та активізації роботи з майстерності актора. Верхня межа періоду (1992 рік) режисури масових клубних заходів – обумовлюється формуванням нової освітньої

програми «Видовищно-театралізовані заходи» та формування відповідної спеціальності «Сценічне мистецтво». *Період режисури театралізованих заходів*. Нижня межа (1992 рік) означеного періоду характеризується започаткування функціонування на базі Миколаївського державного вищого училища культури циклової комісії режисури театралізованих заходів та відповідну підготовку фахівців за освітньою програмою «Режисура масових театралізованих свят». Нижня межа означеного періоду перебуває у стані невизначеності, так як до сьогодні відбувається підготовка фахівців спеціальності «Сценічне мистецтво» спеціалізація «Видовищно-театралізовані заходи».

3. Проведено ретроспективний аналіз професійної самореалізації фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини. На основі аналізу встановлено, що факти професійної самореалізації фахівців сценічного мистецтва Миколаївщини з упевненістю свідчать про високий рівень мотивації та відданості професійному вибору. За певні періоди історичного поступу мистецька сфера Миколаївщини активно долучала випускників Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв до сфери культури, формуючи тим самим досить вагомий потенціал майстрів сцени, ведучих, режисерів, акторів масових заходів. Така ґрунтовна робота має підтримку та продовження серед керівництва області, які, беззаперечно, опікуються сферою культури, мистецтва задля формування майбутнього регіону та збереження унікального коду нації.

4. Схарактеризовано особливості профільної формальної і неформальної освіти зі сценічного мистецтва на Миколаївщині. Встановлено, що функціонування профільних класів із сценічного мистецтва на базі спеціалізованих закладів середньої освіти Миколаївщини дає підстави констатувати факт відсутності широкої мережі зазначених класів. Реорганізація дошкільної освіти суттєво вплинула й на подальший розвиток мистецької освіти, а оптимізація закладів дошкільної освіти спричинила відтік професійних кадрів, педагогічних працівників, які опікувалися

питанням виховання підростаючого покоління засобами театрального мистецтва. Єдиним навчальним закладом із певними традиціями мистецької освіти саме у контексті сценічного мистецтва залишається Миколаївський ліцей «Академія дитячої творчості» Миколаївської міської ради Миколаївської області (у минулому Загальноосвітня середня спеціалізована школа мистецтв і прикладних ремесел). Саме на базі цього навчального закладу організовано роботу профільних класів із сценічного мистецтва. Доведено, що аматорський театральний рух є складовою культурно-масової роботи в місті Миколаєві та Миколаївській області, що забезпечує означеному явищу певну фінансову, творчу підтримку на рівні місцевої влади. Налагоджений зв'язок аматорських колективів із академічними театрами Миколаївщини створює сприятливі умови для професійного росту акторів-аматорів та забезпечує залучення найбільш талановитої молоді до сценічного мистецтва. Широка палітра театральних заходів, що мають місце у театральному житті Миколаївщини, створюють відповідне мотиваційне поле для пошуку нових театральних форм серед самодіяльних театральних колективів та розвивають репертуарну політику театральних колективів. Фестивальний рух Миколаївських театрів та встановлено, що, маючи такий колосальний формат театральних фестивалів усеукраїнського, міжнародного рівня, творчі колективи Миколаївських театрів постійно мають можливість знайомитися із колегами з України та Європи. Активна участь школярів, студентства та молоді у аматорському театральному русі сприяє формуванню відповідної, театральньо-підготовленої публіки для спілкування з професійними театрами Миколаївщини та гостей міста.

5. Виявлено специфіку підготовки фахівців зі сценічного мистецтва на базі Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв. Встановлено, що підготовка фахівців із спеціальності «Сценічне мистецтво» на базі Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв створює сприятливі умови для функціонування низки закладів культури на території міста Миколаєва та Миколаївської області. Миколаївських фаховий коледж

культури і мистецтв залишається єдиним навчальним закладом, що має ліцензію на відповідну освітню діяльність. Співпраця Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв із провідними театрами міста Миколаєва та закладами культури Миколаївської області спонукають до працевлаштування випускників спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» та реалізацію особистісно-професійних траєкторій у межах культурно-дозвілдової, театральної діяльності, у форматах естради та шоу-програм.

Здійснене дослідження не претендує на вичерпне висвітлення проблеми підготовки фахівців зі сценічного мистецтва Миколаївщини. Подальшої розробки потребує проблема організації ступеневої освіти для підготовки фахівців із сценічного мистецтва бакалаврського та магістерського рівнів на Миколаївщини задля формування відповідного кадрового забезпечення закладів культури Півдня України у повоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баканурський А. Г. Театрально-драматичний словник ХХ століття. Київ. 2009. 319 с.
2. Берсон М. С. Тяжіння до духовності: сьогодні, вчора і завтра (проблема театральної інтерпретації української та зарубіжної літератури): Навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2007. 128 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. К.; Ірпінь: Перун, 2002. 1728 с.
4. Даниленко Т. Театр, де розкриваються серця, або будні «Академії пані Куліси». *Радянське Прибужжя*. 1993. С. 4
5. Дерман Л. М., Кобилинська М. Ю. Театральне мистецтво як засіб соціокультурної комунікації в епоху цифрових технологій. *Гуманітарний корпус*. Вінниця. 2021. № 37 (т. 1). С. 33–36
6. Доманська О. А. Театральна сценічна мова як фактор розвитку сучасних арт-практик: автореф. ... кандидата культурології: 26.00.01 – теорія та історія культури. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2012. 24 с.
7. Ігнат'єв В. Г. Миколаївський академічний український театр драми та музичної комедії. Енциклопедія Сучасної України. Київ. 2016. Т. 20. С. 419
8. Жатько. О. Живої арт провінції у моря. *Соборна вулиця*. 2018. № 1/2. С. 154
9. Жусєв І. Віват, режисери! *Рідний причал*. 2007. № 51. С. 2
10. Завадська Н. У Миколаїв – за мрією. *Радянське Прибужжя*. 1999. 13 листопада. С. 3
11. Івашко О. У Миколаєві відбулася особлива прем'єра: [вистава «Соловейко з одним крилом»]. *Урядовий кур'єр*. 2018. 12 травня. С. 16
12. Ільницька О. А., Ільницький В. А. Дигітальні технології сучасного сценічного мистецтва: семіотика освітлення. *Мистецтвознавчі записки*: зб. наук. праць. 2020. Вип. 38. С. 196-200

13. Кабанова І. Г. Досвід підготовки майбутніх акторів в умовах дистанційного навчання. *Культурологічний альманах*. 2024. Вип. 1 (9). С. 317–325
14. Калініна Л., Стокротська А. Культурно-історичні аспекти аматорського руху на Миколаївщині. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (56). С. 433–437
15. Клековкін Олександр THEATRICA: Лексикон [Текст]. Ін-т проблем сучас. мистецтва НАМ України. К. : Фенікс, 2012. 800 с.
16. Клековкін О. Ю. Мистецтво: Методологія дослідження: Методичний посібник. Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. К.: Фенікс, 2017. 144 с.
17. Коваленко Ю. «Театр не можна купити, театр можливо лишень створити!». *Південна правда*. 2008. 18 вересня. С. 4
18. Концепція освітньої діяльності за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» у сфері фахової передвищої освіти в Коледжі Київського міжнародного університету. 29 листопада 2018 р. URL:https://kymu.edu.ua/upload/pdf_files/kontseptsiya_art.pdf (дата звернення 23.07.2024 р.)
19. Коновальчук Т. Про те, як колись було... *Рідне Прибужжя*. 2005. С. 3
20. Коновальчук Т. Щаслива людина. *Рідне Прибужжя*. 2006. № 28-29. С. 7
21. Кремінь Д. Андрій Мостренко. Зоряний бенефіс. *Рідне Прибужжя*. 2003. № 132. С. 4
22. Кремінь Т. Із землі корифеїв. *Українська культура*. 2004. № 5. С. 18–19
23. Курок Р. Тенденції розвитку фахової перед вищої освіти в сучасних умовах. *Професійна педагогіка*. 2021. № 1(22). С. 41–48
24. Марценківський І. Шевченківський енциклопедичний словник Миколаївщини. Миколаїв. 2014. 564 с.

25. Мельник Н. І. Семантичні особливості визначення поняття «професійна підготовка педагогів дошкільної освіти» у контексті українських компаративних досліджень. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2019. № 12. С. 121–127
26. Миколаївське державне вище училище культури. 50 років служіння культурі. 1954–2004 рр.: Збірник нарисів і спогадів. Миколаїв: Вид-во «Іліон». 2004. 150 с.
27. Мицик С. Віват режисура! *Рідне Прибужжя*. 2010. № 18. С. 4
28. Мицик С. «Хай в різдвянім святі будете багаті» *Рідне Прибужжя*. 2011. № 5. С. 4
29. Мицик С. Сучасний стан традиційної святкової культури Миколаївщини. *Українознавство*. Київ. 2009. № 4. С. 278–281
30. Набатов С. М. Професійна підготовка майбутніх фахівців театрального мистецтва у науковому вимірі зарубіжних дослідників. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 73, Т. 1. С. 78–81
31. Неволов В. Світ «людини, що грає». *Слово просвіти*. 2016. № 8. С. 14
32. Неволов Василь. Творчі мандри через роки... Київ: Знання України, 2023. 248 с.
33. Ночна О. «Академія дитячої творчості» представила проєкт «Новий день Єгипту». URL: <https://vn.20minut.ua/Podii/akademiya-dityachoyi-tvorchosti-predstavila-proekt-noviy-den-egiptu-61291.html> (Дата звернення 11.09.2024 р.)
34. На Миколаївщині стартував обласний культурно-патріотичний проєкт «Мистецька артилерія. Разом до перемоги». Свідок. Info. URL: <https://svidok.info/uk/news/70902> (Дата звернення 10.09.2024 р.)
35. Обласний палац культури. Культурно-мистецький цент Миколаївської області. URL: <https://www.odk.net.ua> (Дата звернення 12.09.2024 р.)

36. Олексюк О. М., Тушева В. В. *Методологія наукових досліджень у галузі мистецтвознавства та музичної педагогіки: навч. посіб.* Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 176 с.
37. *Освіта Миколаєва: Інформаційний огляд за підсумками 2011–2012 навчального року.* За заг. ред. Г. І. Деркач. Миколаїв : Іліон, 2012. 204 с.
38. Освітньо-професійна програма «Видовищно-театралізовані заходи». МОН України, Миколаївський фаховий коледж культури і мистецтв, 2021. 30 с. URL: <http://mkkm.edu.ua/osvitno-profesijni-programy> (дата звернення 11.07.2024 р.)
39. Освітньо-професійна програма «Сценічне мистецтво». МОН України, Миколаївський фаховий коледж культури і мистецтв. Миколаїв, 2023. 22 с.
40. Оспадова Л. Творча характеристика молодіжного народного театру «С.Т.У.К.». *Горожанін.* 2006. №7. С. 33
41. Патріс Паві: *Словник театру.* Львів. 2006. 640 с.
42. Поддубей О. В. Аналіз поняття «професійна підготовка» у вітчизняних і зарубіжних працях. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського.* 2019. Вип. 5 (118). С. 19–24
43. *Професійна освіта : словник : навч. посіб. / [уклад.: С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн, Н. Г. Ничкало, О. С. Дубинчук, Н. О. Талалуєва, А. О. Молчанова, Л. Б. Лук'янова; за ред. Н. Г. Ничкало].* К.: Вища шк., 2000. 380 с.
44. *Професійний розвиток учнів у закладах художньо-естетичного профілю.* Укладачі: Г. Д. Матвеева, Б. М. Терещук. Ч. 1. Сценічні мистецтва. Х.: Вид-во «Ранок», 2016. 208 с.
45. Подопрігора А. О. Проблеми виховання актора в сучасній вітчизняній освіті. *Матеріали VI Міжнародної наук.-практ. конференції «Стан та перспективи розвитку культурологічної науки», ВП «МФ КНУКіМ».* 2020. С. 52–54

46. Пономар Є. О. Новітні технології сучасного театрального мистецтва. Сценічне мистецтво у світовому культурному просторі XXI століття. *Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції професорсько- викладацького складу, докторантів, аспірантів і магістрантів*. Київ. 2019. С. 16–21

47. Реброва О. Є. Методологія і методи дослідження педагогіки мистецтва. Навч.-метод. посіб. для студентів і магістрантів інститутів мистецтв педагогічних університетів. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського. 2011. 84 с.

48. Решетняк І. Театральна феєрія на Чорному морі. *Промінь*. 2017. 22 липня. С. 4

49. Романчук О. В., Проценко У. П. Аналіз основних дефініцій професійної підготовки фахівців із фізичного виховання. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 11. Т. 2. С. 27–31

50. Савченко І., Ліпницька І. Словник театрознавчих термінів і понять. Київ, 2021. 144 с.

51. Слюсарук-Литвин С. С. Готовність майбутніх вихователів до педагогічної діяльності як результат професійної підготовки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2019. Випуск 72. Т. 2. С. 162–166

52. Стандарт фахової передвищої освіти України. Освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр. Галузь знань: 02 «Культура і мистецтво». Спеціальність: 026 «Сценічне мистецтво». Наказ Міністерства культури та інформаційної політики України від 10 червня 2021 р. № 414 URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/Zatverdzeni.standarty/2021/06/23/026.Stsenichne.mystetstvo.23.06.pdf> (дата звернення 23.07.2024 р.)

53. Стандарт вищої освіти України. Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський). Ступінь вищої освіти: Бакалавр. Галузь знань: 02 Культура і мистецтво. Спеціальність: 026 «Сценічне мистецтво». Наказ Міністерства освіти і науки України 30.06.2021 р. № 741 URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/026-Stsenichne.mystetstvo-bakalavr.pdf> (дата звернення 23.07.2024 р.)

54. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: підручник для науковця. Київ. 2006. 302 с.

55. Татаренко М. Г., Косінова О. М. Фахова підготовка майбутніх майстрів сцени як актуальний напрям корпоративної культури в інформаційному просторі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал.* 2020. № 4. С. 197–202.

56. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти: авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький [та ін.]; за наук. ред. Є. Р. Чернишової; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». К.: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. 230 с.

57. Тищук Є. Інноваційні методи виховання студентів засобами сценічного мистецтва. *Сучасні тенденції розвитку економіки і культури в Україні та світі.* 2023. Вип. 1 (1). С. 51–54

58. Тупайло С. Відлуння свята. *Рідне Прибужжя.* 2005. № 5. С. 1

59. Тупайло С. «Поверніть гроші за навчання!» – так називається студентський спектакль. *Рідне Прибужжя.* 2003. 25 жовтня. С. 4

60. Тюрін А. Артем Свистун: «Театр має бути поза політикою». *Рідне Прибужжя.* 2017. 11 травня. С. 19

61. У Миколаєві на прем'єрі вистави «Диригент янголів» був аншлаг. Миколаївська правда. 2023. 14 грудня. URL: <https://news.meta.ua/uk/news/u-mikolaevi-na-prem-eri-vistavi-dirigent-iangoliv-buv-anshlag-5601192/> (дата звернення 03.08.2024 р.)

62. Христова Н. Миколаїв прощався з «Південними масками». *Вечірній Миколаїв.* 2015. 2 июля. С. 4

63. Шатохін В. Відвертість душі. *Український Південь.* 2008. № 31 (778). С. 8

64. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М., Дяченко М. В. Фундаментальне осмислення історії сценічного мистецтва (історіографічно-поняттєвий дискурс). *Культура України*. 2016. № 54. С. 364–368
65. Шитюк М. М. Слава і гордість Миколаївщини: [навчальний посібник]. Миколаїв. 2012. 276 с.
66. Шкорубська М. Соловейко з одним крилом. *Голос України*. 2018. 12 квітня. С. 6
67. Юдова-Романова К. В. Образно-технологічні засоби презентації сценічних мистецтв: сторінки історії: Монографія. Київ: Видавництво Ліра-К. 2020. 360 с.
68. 90 років Миколаївському академічному українському театру драми та музичної комедії [Ізоматеріал]. Миколаїв. 2017. 52 с.

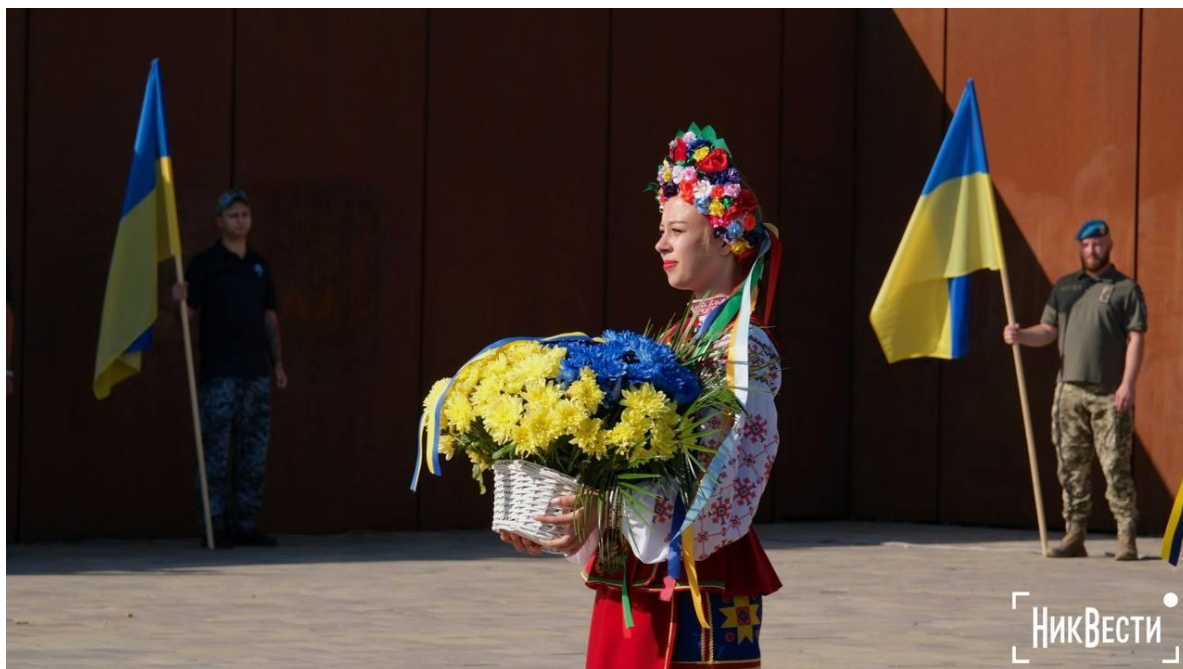
ДОДАТКИ

Додаток А

**Інформаційний ресурс спеціальності 026 «Сценічне мистецтво»
Миколаївського фахового коледжу культури і мистецтв
Миколаївської обласної ради**

Додаток Б

**Професійна самореалізація фахівців зі сценічного мистецтва
Миколаївщини**

**Професійна самореалізація фахівців зі сценічного мистецтва
Миколаївщини**

Творчий проєкт «Мистецька артилерія» 2023 р.

Обрядове фольклорне дійство для мешканців м. Миколаєва

Посвята у студенти спеціальності «Сценічне мистецтво» МФККМ

Постановки студентського театру МФККМ

**Вистави народного молодіжного театру «Парадокс»
Режисер-постановник та художній керівник Лілія Гупало**

Додаток Д. 1

**Вистави народного молодіжного театру «Парадокс»
Режисер-постановник та художній керівник Лілія Гупало**

**Вистави народного молодіжного театру «Парадокс»
Режисер-постановник та художній керівник Лілія Гупало**

Новорічні вистави театру «Парадокс»

**Новорічна вистава театру «Парадокс» на сцені
обласного палацу культури**

Додаток Ж

Молодіжний народний театр «С.Т.У.К.»

Додаток 3

Міжнародний фестиваль «Південні маски»

**Всеукраїнський фестиваль театрального мистецтва
«Від Гіпаніса до Борисфена» м. Очаків**